

בעזה"י

ספר

מגלת איבה

מרבנו הגדול רבן של ישראל המפורסם מקצה
העולם ועד קצהו מו"ה יום טוב ליפמאן בעל
המחבר תוספות יו"ט ועוד כמה חבורים
בו יסופר הנס שעשה לו השי"ת שהיה בסכנת מות
משונאי השקר ומברך לכל קורא נעים אשר בצרתו
לו צר יעמוד לו שינצל מכל צר:

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ד

מגילת איבה

הלא לכך קראתי לזאת המחצרת **מגילת איבה** כי הוא צדמות מגילה הנקראת חגיגת. אשר תודיע המאורע לכל יונאי חללי ולכל אשר יקראנה מוגדת ומספרת ככה גם המגילה הזאת לזרעי ולכל קורא זה תודיע ומזכרת את כל אשר נעשה לי משונאי חנם ואויזי שקר שצלשונם הסדה וצטטו שפתם כחרצ מדוקרת עוד זאת להיותה כמו נהי וקניה ע"כ שמה נחה לה ושפיר קאמינא נקראי אותה מגילת איבה כי ד' אותיות שצטיצה זו על אצל וקניות ירושלים יעידו הלא המה ר"ת של חיצו"ה איכה ישנה בדד קעיר וכל קורא נעים אשר צרתי לו צר זכות זה יעמוד לו להנצל מן המצר חמון סלה :

ויהי חוי ואזוי יליל וקניה, נהי נהייתי צליל של מחרתו יום שלישי ולירח היה חמישי הוא החדש הרביעי היתה יד ה' שלושה עלי אך לא צעי כאשר אדברה נקברה והכל כאמתה של תורה :

אם אמרתי אספרה כל התלאות והצרות אשר מצאוני בימים ההם ובזמן ההוא לא יכילם כמה ניירות. אך ראשי פרקים בקיצור מילין אגידה ואספרה וכתבתים על הספר למען ידעון זרעי וזרע זרעי עד עולם ולכל קורא נעים את המעשה ויהיה להם לעינים לירא את השם הנכבד והנורא לידע דרכו בראותם שאין לשום אדם להתיימש מן הפורעניות כדברי חז"ל גם אין לשום אדם ליאש מן הרחמים, וכמחז"ל אפילו חרב חדה וכו' והם אמת ודבריהם צדק ואמת וזה החלי בעזרת אי חי וגואלי :

אנכי שלו הייתי בביתי ורענן בהיכלי אפדני ק"ק פראג זה לי כמו עשרים ושמונה שנים אשר בחרו אותי מתוך העדה להיות להם לראש ולדיין מדייני מורה כא' מן הגבורים במלחמתה של תורה אשר על פיהם יהיה נידון כל דבר הגדול והקשה מלבד זאת לא פסקה ישיבה מתוך ביתי ומעל שלחני מיום היותי לאיש. וחדר מיוחד יחדתי בביתי שם עשיתי משמרת למשמרת חבורות חבורות יום ולילה לא פסק פיהם מגירסא ואנכי הייתי להם לראש ולעינים. וגם כסף וזהב רב היה לי וספרים הנחמדים מפז ולא חסר לי דבר והי' לי בעזרי לחבר ספרים רבים. בילדותי חברתי פירוש על מאמר הבדרושי הנקרא בחינות עולם. וכן חברתי ספר צורת הבית על בנין העתיד שבסוף

נביאות יחזקאל ובזמן ההוא נתגלה בדפוס ספר פרדס רמונים מהחכם המקובל איש אקים מוהר"ר משה קורדיוורי זלה"ה ויען כי רבים וכן שלימים היו רגילים מדי שבת בשבתו לקרוא וללמוד ספר רבינו בחיי, ובאשר שאנכי הייתי ג"כ כאחד מהם עוררני לבי לפרשו בעניני קבלה ע"פ ספר הנזכר ועם דרכי בעל מגל' עמוקו' וע"פ קבלת הרמב"ן עה"ת והוא אצלי כתוב על הקלף לא בא עדיין בדפוס וקראתי החיבור בשם טוב טעם ואח"כ הוסיף לי השי"ת לעזרני שחברתי תוס' יו"ט על כל שיתא סדרי משנה המפורסים ומפוררים נתונים נתונים המה בכל תפוצות ישראל מקצה ועד קצה במזרח ובמערב ואח"כ חברתי על ספר רבינו אשר בסדר נזיקין ביאור יפה וקראתיו בשם מעדני מלך וכל אלו נדפסים ונפורים:

והנה בחדש מרחשון שפ"ה לפ"ק נבחרתי לאב"ד ור"מ בק"ק ניקלשבורג הקהלה הקדושה לאהי' שבמדינות מעהרין והאנשים היושבים בתוכה כולם הם אנשים חכמים ונבונים ואנשי חיל ישמרים ה' ויוסף עליהם כהנה וכהנה בשנה ההיא בחדש אדר נבחרתי לאב"ד עיר ווינא הבירה שבמדינות אוסטריך עיר מלאה תורה וחכמה ועושר וכבוד יוסיף ה' להם כהנה וכהנה ונודע לכל התיקונים היפים שעשיתי ותיקנתם כי אז נעשו לקהל אחד אשר מקודם לכן ולפנים בישראל היו דרים בין הנכרים כל אחד ואחד עדר עדר לבדו לא היו באסיפה אחת. עד שאדונינו הקיסר יר"ה נתן להם מקום מיוחד מחוץ לעיר וגם בהכ"נ בנה להם לתלפיות לתפלתינו וכל שאר צרכי המקום לעניני הקהל והיהודים הן המה היו נחשבים בעיני וכן הייתי בעיניהם:

ובחודש טבת שנת שפ"ז לפ"ק נבחרתי לאב"ד דק"ק פראג עיר גדולה לאהים. ולהיותי שמה כבר כאמור למעלה, בחרתי לישב שם.

עם היות שרצון בני ק"ק ווינא היה להרבות לי מוהר ומתן עם הוספות כבוד וגדולה לא נשאני לבי כי אם לפראג דווקא ואחר ימי הפורים האלה נסעתי מק"ק ווינא בכבוד גדול ומתנות מרובים שכבודני הקהל מלבד יחידים כי המה ראו וידעו עבודתי בלבב שלם. ונפרדתי מהם בלויה גדולה ובדמעות זולגות מהם וממני כדרך האב והבנים כשנפטרים זה מזה. וכמאמר חז"ל קשה עלי פרידתכם כל הפורש ממך כפורש מן החיים אמרו:

ובבואי לק"ק פראג איזה ימים בחדש ניסן נתקבלתי בכבוד גדול וכל פרנסי ומנהיגי הקהלה יצ"ו באו לקראתי כמהלך יום מלבד יחידי סגולה שנסעו לקראתי מהלך כמה ימים ולנו עמי לינות הרבה, וכמו חצי שנה אח"כ

קבלונ' ג"כ לראש ישיבה ובעז"ה יכולתי להנהיג גם שתייהם. שם חברתי על ספר רבינו אשר חיבור מעדני מלך כנ"ל ולחם חמודות וגם חברתי ספר מלבושי יו"ט על ספרי ארבעה טורים וזכיתי להדפיס חלק הראשון מס' רבינו אשר עם השני חיבורים הנ"ל. כל זה לא להתפאר ספרתי כי אם לידע ולהודיע איך כמו רגע ספו תמו כל הגדולות ממני. עליתי במעלות גדולות מאחת לאחת כמדובר ופתע פתאום ירדתי עד ירידה תחתונה ממעלה העליונה יהי שם ה' מבורך על הכל. זכרון לירושלים כנזכר באיכה יועם גדולתן של ישראל מאחת לאחת וירידתן כאחת נתונים בחורבן:

והנה מאחר שהיתה מלחמה גדולה כעשר שנים במדינות פיהם על דבר אשר מרדו יושביה בהקיר"ה מאטיאש ואחריו בקיר"ה פירדינאנס אשר מיד אחר מות הקיסר מאטיאש מלכו מלכו מלך אחר הדוכס פירדיכוס שהוא מדוכסי הבירה וגם משנהו הנקרא פלטינוס. ושנה אחד במלכו לא השלים וילחום עליו פירדינאנס כי שלח עליו רכב ופרשים תשעים אלף ויכה את מחנהו על הר הלבן אשר סמוך לעיר רבתי פראג ויגרשהו מעל פני הארץ ועוזריו לא עמדו כנגדם וחזרו לכבוש המדינה ומטרפולין פראג אשר מפני כן היו מלחמות גדולות תמיד על עיר פראג ובעבור זה נתמוטטו מן המחיה ונתרבו הוצאות המסים והארנונו' ולכן הוצרכו בני הקהילה יצ"ו ללות ברווחים ובבוא זמן הפרעון רבתה המחלוקת בענין הסכומות ונתפרדו הלבבות ונעשה רחוקים וקשרו קשרים בסתר ואף בגלוי וכל העמל שעמלתי לקרב ולא לרחק פעם ברך ופעם בקשה היה הכל לא להועיל כמו שאחז"ל כד משלם כו' ושלמה המע"ה אמר וכוסה קלון ערום ע"כ לא אשא על שפתי שמות האנשים החטאים והפושעים בי על ספר ימחו מספר חיים והשי"ת יכפר בעד כל. יהי שמו מבורך מעולם ועד עולם אמן ואמן. ואני לא האמנתי כי ספרו לי ולאשר הזהירוני לאמר קשרו קשר. לא על המנהיגים לבדם כי גם עליך. יען וביען ידעתי גם ידעתי כי לא עשקתי ולא רצותי ועולה לא יצא מאתי אך אנכי תולעת ולא איש. הלא גם בדוד המע"ה נמצא שהיה לו אויבי שקר ושונאי חנם על אחת כמה וכמה אנכי השפל והבזוי אשר אינני כדאי והגון להזכר ולהפקד אפילו עם עבדי אדונינו דוד עליו השלום:

והנה בשני בשבת ד' לחדש תמוז שנת שפ"ט לפ"ק לעת ערב סמוך למנחה בא אלי איש אחד יהודי והגיד לי שהשר קייזערליכער שופט שואל עלי אם אני בביתי וכי יש לו דבר סתר לדבר עמדי והאיש הוא ענהו לא

ידעתי אולי הוא בנהמ"ד לומד בישיבה כדרכו. עוד אמר לי האיש הנ"ל שאמר להשר שופט הנ"ל מה לו להאדון לבוא אל הרב אם יאמרו לו להרב שאדוני רוצה לדבר עמו יבוא הרב לבית אדוני לשמוע דבריו, ויאמר השר לא כי אני אבוא אליו וכשמעי זאת נבהלתי והלכתי לבה"כ ובצאתי הביתה הבאתי אלי ראשים וטובים יצ"ו וספרתי להם כל המאורע ובתוך כך נסע השר קייזערליכער שופט בעגלת צב לבית יהודי א' קרוב למול ביתי ושהה שם כמו חצי שעה בלילה ואז בא לביתי בעליה שהייתי דר שם. ושלח לבית החורף לשאול רשות לבוא אצלי החדרה, אמרנו וענינו יבא. ויבא והושיט ידו לכל א' יא' מאתנו בסבר פנים יפות וכבר הכינותי ב' כסאות והושיב אותי לימינו והוא ישב לשמאלי ושהה אצלי בסיפור שמועות אחת הנה ואחת הנה. אח"כ אמר אלי האדון דבר סתר לי אליך והלכתי עמו בחדר לפנים ממנו להחדר אשר הי' מיוחד לי ללימודי ויען שנודע לי מק"ק ווינא בו ביום שהקיר"ה ציוה להמשנה שלו בפראג להוליכני שם בכבלי ברזל. כשבאתי עמו ביחידות ואמר לי שדבר סתר לו הרגשתי הענין הלז. והשבתי יגיד נא האדון דבריו אלי בבית הקצין הראש כמה' יעקב ב"ש, ביקש ממני לנסוע עמו בעגלת צב לבית הקצין הראש כמה' יעקב נר"ו הנ"ל לשמוע שמה מה ידבר עוד עמדי ואני השבתי לו אני אלך ברגלים ולא מפני הגאווה שאני צריך לדחותה אך יראתי פן יוליכני לבית התפיסה ולא לבית הקצין הנ"ל ויען ויאמר אף אני אלך ברגלים לבית הקצין לכבודך וילכו אתנו הראשים והטובים יצ"ו וגם שמה הושיבני אותי לימינו ושהה ג"כ קצת בסיפור דברים אח"כ אמר בלשון לע"ז אל הקצין ר' יעקב הנ"ל שילך עמו החדרה ובבואם שמה אמר אינני יכול לדבר אל הרב כל הענין כי הוא בעיני איש טוב ונאמן ואגיד הדבר אל האדון כי הוא ידע לסבב הדבר להרב למען לא יהיה נבהל כולי האי ויאמר הלא הקיר"ה ציוה להמשנה במכתב לאמר שיתפס את הרב בכבלי ברזל ובשמירה מעולה ויוליכוהו אסור בזיקים לווינא וכבר הוכן הברזל ועשרה שומרים להוליכו לווינא. והנה הנם בביתו ואלי ציוה המשנה שאביאנהו לביתו בעוד לילה ואוליכהו כאמור. והקצין הנ"ל נבהל להשיב והשיב במטי אל ימהר אדוני רק אשלח שנים אנשים מן הראשים אל המשנה לבקש על הדבר הזה, ויאמר כן אעשה כאשר דברת, ואני אשיב פה כל הלילה עד שאשמע תשובת המשנה. וילכו הראשים מהו' דוד לוריא והר"ר הענא ור' ישראל וויזלס:

והנה השר המשנה היה דירתו במקום קטן מעבר לנהר עלבא שבפראג ובבואם לפני ביתו השער היה סגור ומסוגר מפני אישון לילה וידפקו אל הדלת ואין קול ואין עונה כי תרדמה שינת אשמורה הא' נפלה אליהם ובכל זאת לא שבו כ"א דפקו כ"כ עד שתדרן של השר יר"ה שהאשמורה היתה שלו לנעור לפני חדר משכבו שאג לקול הדפיקה והשקיף עליהם בעד החלון ויאמר מה לכם שאתם דופקים כ"כ ואתם ידעתם וראיתם שהכל ישינים ואין מאיר ואין מקיץ, ויבקשו ממנו לפתוח להם השער כי המה ראשי עם ישראל משולחים אל האדון המשנה בדבר נחוץ. ובפתחו בקשו ממנו להקיץ את השר באמרם שצריכים לדבר עמו מפני סכנת נפשות אז הלך לחדרו במכוון לפני מטתו עד שהקיצו משנתו. ויאמר לו ראשים וטובים מהיהודים מבקשים לדבר לפניך האדון כי אומרים מפני סכנת נפשות הוא. ויאמר יבואו. בבואם נפלו לפניו ארצה אפים ויאמרו לו אדונינו שלח את הקייזערליכען שופט לתפוס את הרב שלנו ולהוליכו אסור בכבלי ברזל לווינא עם שמירה גדולה ואנא נוליך את חרפתינו כי אויבינו יאמרו נא הלא זה הגדול שבהם אין זה כי אם שמרדו היהודים בהקיר"ה ומפני כך הגדול שבהם נתפס וכל עיר ועיר בהשמע הדבר הרע הזה ישלחו ידם ביהודים אשר לאדונינו הקיר"ה. ולהקיר"ה בעצמו ירע הדבר לכן שאלתינו ובקשתינו שיניח האדון את הרב ליסע בעצמו ובכבודו לעיר ווינא אל מי אשר יצוה אדונינו ואנחנו עריבים בעבורו ויצוה השר להחדרן לתת להם את כתב הקיר"ה לקרותו. ויאמר שובו לביתכם ולמחרת בואו אלי ואשיב להם דבר והלילה הזה הנני נותן אותו לכם על ערבות שלכם שלא יברח ולהקייזערליכען שופט תאמרו בשמי שילך לביתו ומחר יבא עמכם אלי ויאמרו כן אדונינו נלך ונשוב למחר וכאשר יצוה אדונינו כן יהיה וכן יקום. ויבואו ויאמרו אל הקייזערליכען שופט כל דברי שר המשנה ושמה הקייזערליכער שופט על הדבר והושיט לי ידו על ככה. ולמחרתו הוא יום ג' ה' תמוז שבו הראשים עם הקייזערליכען שופט אל שר המשנה ויצו אל הקייזער-ליכען שופט לך לביתך ותקבל ערבות מן היהודים ראשים וטובים שבהם הם נעשו ערבים, עבור הרב שיהי' בווינא תוך ששה ימים לפני הקאנצילאר הפנימי. ואם הרב לא יהיה שם לזמן המוגבל יענשו בסך עצום וגופם וממונם של הקהל יצ"ו נתונים נתונים תחתיו. וכן נעשה פתגם הדבר יזכרם אלהים לטובה על כל הגמול אשר גומלנוני כל טוב. ובאתי לעיר ווינא בחצות יום ראשון הוא י' תמוז שאחריו יום הששי המדובר ועמי שלחו הראשים את כמר

הענא הנ"ל לצורך השתדלות להקיר"ה והלכנו ביום ההוא אל בית הקאנצליר ואיננו ולמחרתו עמדתי לפניו וידבר אתי קשות בשם הקיר"ה על דבר ספר רבינו אשר שהדפסתי עם השני חיבורים מעדני מלך ולחם חמודות כי נאמר להקיר"ה שכתבתי שמה נגד דתם ואמונתם והרבה להפליג מאוד. והשיבותי חלילה לעבדיך לעשות כדבר הרע הזה וגם אנכי וגם לא שום ס' מאתנו אין בהם דבר מכל אשר אדוני דובר הלא כל הספרים שנו מדברים מענין חיבור הגמ' שהוא לפי הדת שלנו פי' על התורה שבכתב וכל אמונה שציוותה עליהם התורה וכל מה שגזרה עליהם שהם זרות על עובדי כוכבים נאמרו ועליהם יסובו דברי הגמ' וכל החכמים מחברי ספרים מאז שנתחבר התלמוד מחויבים שלא לסור מדבריו ואין מן הצורך להאריך בזה מדברים שדיבר אלי השר והתשובות שהשבתי אך כולם היו בענינים הנוגעים אל הדת ולא שום שאלה אחרת ולא כאשר שמעתי אומרים שמפני שם הספר שקראתיו מעדני מלך היתה עלי חמת המלך הקיר"ה כי לא הי' מפני כך והעד אמת תמצא לקמן. ככלות הדברים אמר אלי הכבד ושב בבית אכסנאי שלך ולא תלך החוצה בעונש גוף וממון כי כן נצטויתי מפי הקיר"ה ובהתחנני לפניו אמר שרצון הקיר"ה היה לתופסיני תיכף בבית הסוהר אך הוא המליץ בעדי לבלתי תת אותי בבית האסורים ויאמר עוד אלי כי לפני הקאמיסיאן יודעי ספר ולשון היהודים ינתן דבר המשפט והמה ישיבו הדברים לפני הקיר"ה כאשר הם מבינים ואין ימצא הדבר בעיניהם:

וביום א' י"ז תמוז אחר שכבר ישבו הקאמיסיאן הנזכרים בא אלי שופט העיר השני עם שני שוטרים עמו ובידו כתב מהקאנצליר הנ"ל בשם הקיר"ה להוליכני לבית האסורים מקום אשר חייבי מיתות אסורים שם והוא בבית השופט הגדול שבעיר. ואחרי הבקשה והתחניה הניח מעלי השוטרים וילך עמי לבדו ורבים מהיהודים הנכבדים וחשובי העיר הלכו ג"כ אתי וידברו על לבי לחזקנו ולאמצני. והנה ישבתי בתפיסה ההוא כל היום וכל הלילה עד למחרתו ולא הניח שם שום יהודי לדבר עמי אף בעד החלון והשי"ת הטח חסדו עלי וכל האסורים שהי' שם נהגו בי כבוד ושרתו אותי כל אחד ואחד. ולמחרתו נתן לי השופט הגדול חדר מיוחד למעלה בביתו וכל איש יהודי שהוא מן החשובים והיקרים הניחו לבוא אצלי החדרה:

וביום השלישי הוא י"ט תמוז פעלו המשתדלים להוציא אותי מן הבית הזה ונתנו אותי בבית הסוהר אשר אסירי המלך אסורים שם והייתי שם

בהרווחה ושלחן מטה וכסא מיוחד לי היה לי והבית הוא ברחוב אשר שם כיפת היהודים ותמיד לא יחסרו היהודים משבת עמדי ולדבר על לבי וגם שר בית הסוהר הטה חינו עלי ולא מנע ממני כל דבר אשר שאל נפשי:

וביום הרביעי עשרים לחדש תמוז ישבו הקאמיסיאן ונקראתי לבוא לפניהם ותחילת דבריהם שאלו אותי למה שבחת בהקדמה הש"ס שכבר נשרף בגזירת האפיפור *) שכל הקיסרים נחשבים לבניו ומחויבים לשמוע בקולו. והשבתי כי אנחנו חייבים לשמוע דברי הש"ס הוא עיקר תורה שבע"פ ולפני בני עמי שבחתי. אח"כ שאלו אותי למה כתבת נגד דתינו כפי השאלות ששאלוני הקאנצליר כנ"ל והיתה תשובתי אליהם כפי התשובה שהשבתי דהקאנצליר ונפקדתי לשוב לשלום אל בית האסורים אשר משם יצאתי אליהם:

וביום וא"ו עש"ק כ"ב לחדש תמוז נשלח אלי פסק מהקיר"ה וזה נוסחו: אם היות שעפ"י הקאמיסיאן היה הדין חרוץ משפט מות, אך מפני שהקיר"ה הוא ואבותיו מלכי חסד המה. ע"כ התחסד עמי שאתן פדיון נפשי סך שנים עשר אלף ריינש טאליר במזומן ומבלי שום זמן לתשלומין וגם הספרים האלו יתבערו מן העולם ואם לא אתן אזי לא יהיה מקום עוד לשום חסד רק לקבל עונש משפט מות ואני בעניי הכינותי כתב בקשה שקורין סופליקא לאמר אשר אני מתנפל לפניו אפים ארצה על כל החסד אשר עשה עמדי הקיר"ה להחיות את נפשי אמנם כן יודע הקיר"ה שהוא באומר ע"מ שתעלה לרקיע או ע"מ שתבלע קנה בת מאה אמה ולא האמין לי מפני המלשינים שהלשינו עלי והפליגו בעשרי:

וביום השבת קודש ר"ח מנחם אב אמר הקאנצליר אל המשתדלים בשם הקיר"ה כדברים האלה אם לא יתרצה ברצי הכסף הזה ישיבוהו לבית האסורים ומשם יוליכוהו לשלשה פלטיאות שבעיר ווינא ויפשיטוהו ערום ובכל אחת יכוהו בשבט מוסר אחר שיהיה נפשט ערום ומשם יוליכו אותו לק"ק פראג וגם שמה יפשיטוהו ויכוהו בשלושה מקומות למען תהיה לבוז ולקלון לכל בית ישראל אשר לא נעשה כזאת מיום גלות ישראל מעל הארץ כי מה יאמרו הרואים בראותם החרפה הגדולה הנעשה להרב הגדול שבהם שבענר הגדולה מכל העירות ואשר שם עם רב מישראל ויפלו המשתדלים אפים ארצה

*) נדפס בציונטל ש"ד לפ"ק:

ויאמרו הלא אין ביכלתו לקיים גזירת הקיר"ה בפדיון גדול כזה. ויען ויאמר הלא מבני עמיכם האומרים שהוא עשיר גדול עד שזה הפדיון הוא חמישית ערכו ויתחננו אליו לאמר שיודעים באמת ובאמונה כי שקר ענו בפייהם. ויען שנית שובו אלי למחר כי אדבר עוד אל הקיר"ה להתחנן ולהתחסד עמו עוד וילכו ויבואו גם ביום הראשון גם ביום השני גם ביום השלישי ויקצוף וישבע לאמור שהקיר"ה ציוה לקיים גזירת ההכאה בשבט מוסר אך הוא היה לפה ולמליץ יושר עבורו ופעל מהקיר"ה לעשות לו הנחה ע"כ שמעו אלי ותתנו ליתן לפדיון נפשו עשרת אלפים רייניש טאליר כי הלא כל היהודים מצווים לתת לעזר ולפדיון נפש ומה גם לגפש אדם גדול כמוהו אשר ביניהם. ואני שמעתי אומרים שלא לבד היהודים הדרים בארצות ובמדינות הקיר"ה כי אף גם היהודים הדרים תחת ממשלת הישמעאלים מצווים ג"כ בפדיון נפשו וישיבו ויענו דתינו הוא שלא ליתן בפדיון נפש יותר מכדי שויו שחק ורגז לאמר היש ערך לאדם גדול כמוהו האם איננו שוה העשרת אלפים? אך אם תרצו בסך עשרת אלפים רייניש טאליר מה טוב ואלך אל הקיר"ה אולי אכפרה פניו במנחה ההוא ואם לא תשמעו לי לא יהי לי עוד פתחון פה אל הקיר"ה רק הגזירה התקיים:

וביום החמישי ו' לחדש מנחם אב אמר הקאנצליר שהקיר"ה נתרצה בזה הסך ואח"כ היתה בקשתי להקיר"ה שיתן לי עידן וזמן לתשלומין כי מאין יבא עזרי מיד. ואחר רוב ההפצרות וברבות הימים ועודני בבית האסורים ניתן לי זמן לתשלומין דהיינו שני אלפים זהובים רייניש אתן מיד במזומנים ואלף זהובים אחר ששה שבועות ואחריהם כל רבע שנה אלף זהובים עד למלאות מספר העשרת האלפים הנ"ל. זכרה אלהים לטובה את הקצין והנדיב הישר כמר יעקב ב"ש זללה"ה שמילא את ידו ושלח ונדב לי ע"י כתב חילוף השני אלפים זהובים רייניש במזומנים מכיסו והונו לבדו. וראשי מנהיגים הקצינים דק"ק ווינא נדבו לסייעני שבעה מאות זהו' רייניש ומלבד האיש הנכבד ועשיר הוא מחותני ואהובי הקצין הרא"ש כהר"ר חנוך העניך שיף שנתן לי מאה רייניש טאליר לבד מנדיבת רוח אנשים שלמים נכבדים וגבירים שהתנדבו וערכו בעבורי מחצית (המותר) ועוד מחצית המותר ערבו בעדי האלוף הראש כמר הענא נ"י מפראג שנסע עמדי כנ"ל וגם חתני כמהו' וואלף סלאוויס שגם הוא נסע עמי מפראג לווינא וכבר קבלתי עלי להיות מן השומעי' אל עצת החכם שהמ"ע וכוסה קלון ערום כאשר הזכרתי למעלה לכן אשמרה

לעטי עט סופר לבלתי אכתוב ההתנגדות הגדולה הנעשה לי בענין הערבות מן הקמים עלי בק' פראג ובק"ק ווינא וגם כי מתו כל האנשים ההם וסר עונם וחטאתם תכופר אבל אשמים הם באשמה גדולה ואשמתם גדלה עד לשמים ובראותם כי מחמלת ה' עלי להסיר מעלי משפט המות, השיגו מכתב שטנה עלי ממושל הגדול שק"ק פראג להמושלים והשרים שבוינא לסבב פני הדבר להסיר ממני עטרת הרבנות. ובעוד שהייתי בתפיסה טרם שהשגתי הערבות אשר לסבתם נתאחר ע"י הקטרוגים שעשו הנה:

וביום השלישי י"ח לחדש מנחם אב הגיד הקאנצליר להמשתדלים שלי בגזיר' הקיר"ה לבלתי יהיה לי ממשלת הרבנות בק"ק פראג והדבר הזה הרע לי מאוד מכל הרעות אשר השיגני עד כה וכל התפללות ובקשות שהתחננתי ע"י שרים גדולים ומושלים חשובים לא הועיל כלום ואני הייתי בחרפה ובצרה גדולה על זה כי לא נשאר בביתי במה להתפרנס וגם אין לי עוד הכנסה מלבד חרפת עולם שהייתי בו והשי"ת נתן לי כח ועוז לסבול כל התלאות והמאורעות הללו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

וביום הששי עש"ק כ"ח לחדש מנחם אב נתקבל הער'ות ויצאתי חפשי מן התפיסה גם בדבר הפסק עם הספרים לבערם מן העולם התחסד עמי הקיר"ה שלא לבערם רק מכל אשר ישנו אצלי למחוק איזו תיבות שאומרים שנוגעים אל דתם ולכתוב מלה אחרת במקומו כמו מלת עכו"ם או מלת כותים אכן בגלל שמו של הספר מעדני מלך לא היה דברים מעולם להאשימיני כלל וכלל בזה אך המלשינים אשר הלשינו רצו לחפות בבדוים אלו כדי להעלי' את אשר עשו, אכן גזירת הרבנות לא אבה הקיר"ה שמוע לבטל ובכן יצאתי בעצם היום הזה במלואת מספר ארבעים יום מן התפיסה נקי כאדם האומר יצא פלוני נקי מנכסיו:

ואחרי רוב החקירות עמדתי על הדבר ונדע לי סבת ההתנגדות מי פעל ועשה והוא שר וחשוב ונשוא פנים אצל הקיר"ה ובאתי לפניו בצום גדלי' שנת ש"צ לפ"ק והגדתי לו צערי ויגוני ואנכי אינני מבקש על סך העצום שנלקח ממנו אך ורק לזאת ישמע לי לבקש עבורי החסד הזאת להושיבני על כני הראשון ויען ויאמר הקנס של הממון לא היה רצוני בכך אבל דבר זה היה רצוני וגם הייתי מתנגדך אצל הקיר"ה בדבר הרבנות. והסבה לזה כי הוגד הוגד לי איך שהיית מתפאר בפני המשנה שהקימו הקיר"ה למשול בק"ק פראג בכל מלכות פיהם שנצחתני בוויכוחים בהיותך עדיין רב פה ווין

והשבתי ועתה ירא אדוני השופט אשר עשו לי המתנגדים איך המה דוברי שקר וכזבנים כי הלא אנכי נסעתי מפה בעשרה עגלות צב ורבים עמנו ומבני עמיכם העגנים ונעריהם גם בעלי מלחמות לשמור הדרך יבואו ויגידו ויעידו ע"ז שזה היה לפני חג הפסח וכבר היה המשנה ההוא מת וקבור בארץ כמה חדשים אז נהפך לבבו ואמר לדבר הזה שבקשת את הרבנות לא אוכל עשוהו אך ורק ראה איזה מחיה אחרת לבקש לשעתה ותהי' עובר השי"ת וביתי תהיה פתוחה לך ובא אלי אימת שתרצה ואסייע לך לדבר ההוא בכל יכולתי ועניתיו לא ידעתי במה להתפרנס וגם אינני מוכן למלאכה אחרת מיום עמדתי על דעתי ויגעתי ומצאתי מלאכת הרבנות. ויען ויאמר הלא עוד מדינות רבות אל הקיר"ה אשר יושבים שם היהודים כמו ארץ אשכנז חקור ודרוש שם אחר הרבנות והשבתי לא יתכן לעני כמוני היום להיות שם בהכנסות מועטים והוצאות מרובים עתה. ענה ואמר לי הלא תהיו מן הסבלנים זמן מה. ויצאתי מפניי בקידה ובהשתחויה. ולמחרתו נסעתי מווינא לפראג שנת ש"צ לפ"ק בבושת פנים ערום מכל אשר לי וערום מכבוד הרבנות ובאתי לשלום לפראג בערב יו"כ שנת ה"ל כואב על העבר ומיצר על העתיד מתוך כך מוצאי יו"כ ה"ל נחלתי ונפלתי למשכב ימים רבים על ערש דוי כמו ג' חדשים רצופים:

ועתה בני שמעו לי ותחי נפשכם כי בחפשתי באמתחתי המלאים מן הכתבים וחיידושים ופירושים שזיכני השי"ת לחברם מצאתי באתת מן הניירות מה שכתבתי שם את אשר שמעתי מפי איש גדול מק"ק קראקא ה"ה נשיא ישראל חכם בתורה ובמילי דעלמא מנהיג ויושב בראש מנהיגי ד' ארצות שבמלכות פולין וזה שמו נודע בשערים האלוף מוהר"ר פנחס בן הקצין הראש מוה' זלמן ישעי' סג"ל מפראג ממשפחת הורוויץ ואשתו הרבנית מרת רעכיל היא בת מרת נעכלי בתו של אחות מוהר"ר פנחס ה"ל הגבירה מרת רבקה שטערין ובהיותו פעם א' בפראג שמעתי ממנו כדברים האלה מקובלני שבזמן הגזירות גזרה המלכות שבחמשה בחודש תמוז יהיו נשרפים כל ספרי הקודש של היהודים וחכמי הדור ההוא עשו שאלת חלום על זה בעת ההיא והיתה התשובה ע"ז להם זאת חוקת התורה כתרגומו וסדר הפרשה הזאת היה בשבוע ההיא פ' חוקת ופתרו החכמים שהוא כתרגומו דא גזרת אורייתא ד"א בגימטריא חמשה וחשבתי למשפט שהגזירה נהייתה על הספרים שלי שנפסק עליהם בתחלה לבערם מן העולם גשריפה ובעבורם הוכרחתי ליסע מביתי בחמשה בתמוז מפראג לחצר הקיר"ה כי אחת דיבר בעל החלום על הגזירה

מגלת איבה

יא

הקדומה ושתים שמעתי עם הגזירה הזאת וגם אנכי שנתפסתי על דברי התורה וכאמור ב"ז בתמוז אחר חצות היום נתפסתי ויצאתי בכ"ח ימים אחר חצות בחדש מנחם אב כמספר וכמפקד ארבעים יום האמצעים שהיו ישראל בכעס ובצער וראיתי על ככה ועל אשר הגיע עלי לגזור עליכם ועל זרעכם הבנים בני והבנות בנותי וחתני וכלותי עד ביאת המשיח לצום את יום החמישי לחדש תמוז עד לאחר יציאת הבה"כ ערבית יען וביען שהוא באמצע הקיץ כשהיום גדול לכן לא גזרתי עד צאת הכוכבים ואם יפול בשבת הקודש יהיה נדחה ליום א' ואחר זמן מנחה גדולה יכולין להתפלל ולא ישלימו אז התענית יותר ומי שהיה חלש המזג או מעוברת ומינקת יתנו פדיון נפשם לא פחות משה גדולים ווינר. והיה ספק בעיני אם אקבע גם יום משתה ושמחה ביום כ"ח בחדש מנחם אב יום צאתי לחפשי כי כן רבים מבני עמינו כשינצלו מגזירת משפט מות קובעים ליום ההוא יום משתה ושמחה אך מועט הוא למעט מעוט אחר מעוט כאשר לא נשארתי כי אם בגלימתי מכל אשר לי נתרוקנתי גם מכבוד הרבנות ועוד עלי חוב גדול כי לא היה ביכולתי הן מקרקעות ומטלטלין לפרוע הקנס ושאר הוצאות. ובעמדי במחשבה הזאת לדעת איזו יוכשר וכדת מה לעשות על הגאולה

והנה בעודי במחשבה זו לדעת איזה יוכשר? וכדת מה לעשות בא לידי ס' יוסף לקח והוא פירש על מגילת אסתר שחיבר הרב הגאון הגדול מו"ה אליעזר אשכנזי בעל המחבר ס' מעשי ד' ושם בהקדמה שאל שאלה מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם לכהנים בני חשמונאי שלא קבעו ימי משתה ושמחה על גאולתם ועל פדות נפשם של ישראל עם היות שגאולתם היתה שלא כסדר עולם שנמסרו רבים ביד מועטים וגדולה היתה מגאולתם של ישראל שבימי מרדכי ואסתר שלא היתה אלא בנס נסתר ובסדר העולם כמו מעט רגע נהפך לב המלך מרעה לטובה. ובתשובה שהשיב הרב הגאון שם הוא שבימי חשמונאי לא היתה שמחה שלמה על בית ישראל ועל עם ד' כי נפלו בחרב לכן וכן אנכי שעדיין ערבה לי כל שמחתי ועודני ביגון ואנחה עד ירא ד' וישקיף לטובה לתת לי שם ושארית להתזיר את העטרה ליושנה ולהטיב מן הראשית את האחרית :

בחדש שבט שנת ש"צ לפ"ק היה שם בווינא הנעלה הר"ר אברהם בן הראש הקצין הר"ר יעקב ב"ש ז"ל הנזכר למעלה לטובה. שלח אלי דיוטגמא מהקיר"ה שהגדיל חסדו עמדי לבטל גזירת הרבנות משאר

מדינותיו הן מדינות אשכנז מלכות קיסר רומא ושאר ממשלתו בכל מקומות אשר דרים שם היהודים אם יקבלו עליהם להיות רב שלהם אתנהג הרבנות כאשר יאות. מלבד נדבת לבו של הר"ר אברהם הנ"ל שנתן לי במנחה ארבעים זהו רייניש אם אמרתי אספרה כמו הצער ויגון שהיתה לי בעת הפרעון של כל זמן לא ידעתי ספירות מכרתי כל כלי כסף נוסף על כל מה שהיה לי בחובות משכנות עד כי מכרתי גם ביתי ומקומות שבבהכ"נ ובכל זאת לא הועיל, גם האלופים בני התנדבו ביתר שאת כפי יכולתם. והנדיב הגדול הקצין ר' אברהם מלבד נדבה הראשונה היתה תמיד ידו נטויה ופתוחה בכל עידן ועידן לתועלת מרובה ובכל יום ויום בהגיע הפרעון הצער שהיה לי עד כי השגתי המעות היה גדול מאוד. ועין בעין ראיתי חסדי ה' גברו עלי שנתנני בידי אוכל קום שתמידין כסדרן נכתב מהקאנצליר אל שר א' שיקבל הפרעון ומתחלה השר לא ידע מי אנכי ומה הוא החוב וכאשר שאל להיהודים עלי ועל מעשי ועניני והגידו לו הכל נענה ואמר שברצונו היה לשלוח אחרי אך עכשיו חלילה לי ולא אתאפק מלהראות אליו. וכאשר בא אל ביתי וספרתי לו כל המאורע ועיני זולגות דמעות וגם אשתי הצנועה מרת רחל מבכה ובוכה אז גם הוא אמר לי כל אשר ביכולתי להרחיב הזמן ולהיטיב עמדי במה שיהיה באפשרי יעשה. והנה ק"ק פראג נתנו לי לפרעון האחרון שני מאות וחמשים זהובים רייניש וגם בקשו ממני לדרוש להם קודם נסיעתי וכן עשיתי ודרשתי בבית הכנסת מייזלש בפרשת שלך לך ביום ב' לחדש תמוז שצ"א לפ"ק:

וביום שני לחדש תמוז שנת הנ"ל שלמתי כל העשרת האלפים זהובים רייניש בעזר העוזר האמתי השי"ת ולמחרתו נסעתי אני ואשתי ובני בן הזקונים הבחור המשכיל אברהם אשר כבר מלאתיו רוח חכמה בעזה"י על החתונה יום שמחת לבי לק"ק לובלין לישא את הבתולה מרת אסתר בת הקצין מהור"ר יחיאל בן הרופא המומחה החכם כמר שלמה לוריא זללה"ה הוא חתן הקצין המופלג בעשירות ובמידות טובות ר' משה ליזרש מק"ק בריסק דליטא ואחרי ימי החתונה נסעה אשתי לק"ק פראג לשוב אחר שלשה בנותי הבתולות שהנחתי שמה כאשר באה לק"ק ווינא נלכדה העיר מהשונא ולא יכלה לשוב שמה ואני הייתי מתגורר בק"ק בריסק אצל בני האלוף מהו' (בדפוס ווין הגירסא מה' ליוואי זצ"ל) שמואל ואשתי היתה בק"ק ווינא אצל בתי הצנועה מרת (נעכלה) [רחל] זללה"ה שהיתה אז נשואה לחתני האלוף מוה' אהרן סג"ל בן ש"ב המנוח מוה' קאפיל זללה"ה ושלושה בנותי היו אצל בני האלוף

מגלת איבה

יג

מוה' (בדפוס ווין הגירסא מו"ה משה סג"ל) אלכסנדר רי"ל בק"ק פראג :
בשנה ההוא קרוב לימי הסליחות בא אלי שליח מיוחד יהודי ששלחו ראשי
מנהיגים דק"ק נעמרוב הגדולה שבארץ רוסיא להיות להם לאב"ד
על ג' שנים והרב הגאון הגדול מהו' יעקב (הוא הגאון מוה"ר יעקב אבי
הגאון המפורסם מוה"ר ר' העשיל צוק"ל אבד"ק לובלין וקראקא) אב"ד
דק"ק בריסק שהיה אח"ו אב"ד דק"ק לובלין ביקש מהקהל שאם לא יהיה זה
נגד רצונם אזי יכבדוהו אותי לדרוש במקומו הדרשה של שבת תשובה וייטב
הדבר בעיניהם וכן נעשה ודרשתי היטב והנה אמת ת"ל יברך :

וביום השלישי אחר השבת בהחל שנת שצ"ב לפ"ק נסעתי אני ובני האלוף
מהו' שמואל ואשתו הצנועה מרת דבורה בת הגאון מוה' אברשיק
זללה"ה בן הקצין הנדיב מהו' שאול וואהל זללה"ה וכל ב"ב שיחי' ובאתי לשם
לשלום בחצי חודש מרחשון ונתקבלתי בכבוד גדול שם בק"ק נעמרוב :

בימים ההם גברה יד הקיר"ה בהשער פראג בערב שבועות שצ"א לפ"ק
וביהודים לא שלחו את ידם בשום רעת בעולם בעז"ה. ואז נסעה
אשתי לק"ק פראג ואני שלחתי את בני מוה' שמואל אחריה ואחרי שלש בנותי
ולקהצין מוה' אברהם ב"ש הנ"ל היה לו בחור רך וטוב שמואל שמו ועשו
אשתי ובני שיחיו שידוך עמו שהבחור ישא למז"ט בתי הבתולה מרת דאבריש
זללה"ה ויסעו וילכו ויבוא אלי כ"ז אלול שצ"ב לפ"ק בהוצאות מרובים מאוד
מפני הגייסות שהיו בארצות הקיר"ה. בחה"מ דחג הפסח שצ"ג לפ"ק הוסיפו לי
ראשי מנהיגים דק"ק נעמרוב הנ"ל להיות להם עוד שלש שנים לאב"ד ור"מ
נוסף על הראשונים :

ובר"ח אייר שצ"ד לפ"ק בא אלי איש יהודי שליח מק"ק לאדמיר ראשונה
מארבע קהילות גדולות שבמדינות וואהלין להיות להם לאב"ד ור"מ
על שלש שנים ובאתי אליהם בסוף חודש אייר ונתקבלתי מהם בכבוד גדול :
ובר"ח מרחשון שצ"ה לפ"ק שלחו אלי ראשים ומנהיגים דק"ק פערמיסלא
שני אנשים מכובדים להיות אצלם אב"ד על שלש שנים וקבלוני
ק"ק לאדמיר עוד על ארבעה שנים נוסף על שלש שנים הראשונים וכאשר
בעז"ה נתעוררתי אז כאיש אשר יעור משנתו לחדש את כל אשר התעוררו
קמאי דקמאי כל גאוני ארץ בדבר הרבנות שלא לקנות הרבנות מהשר העיר
כאשר נעשה מאז ומקדם בימים ההם בימי כה"ג בבית שני ע"כ עשו חרמות
ושמירות גדולות ונדוים וקללות וסייגים וגזירות וקנסות חכמי הדור ההוא

על הדבר הזה. אכן כמו פרץ על פרץ פרצו רבים בחרמות ההוא עד שהיה בעיני ע"ה כשחוק והיתר. ואני בעיני בק"ק לאדמיר עם ראשים מנהגים ועם אלופים ראשי הגליל ההוא עשינו גדר וקיימנו כל דברי הראשונים ועוד הוספנו כי הראשונים עשו רק על הקונים הרבנות ואנכי צרפתי אלי את המנהיגים האמורים והוספנו כל הגדרים אף על המקבלים אותן הרבנים מפני זה גרמתי לי אויבי שקר לשוא ותוהו עד שעשו לי שטנה רבה ועם כל זאת לא נסגתי אחר בעז"ה ובהתועדות בק"ק ווישנצו בגליל לויצק בשעת שנתוועדו שם יחדיו ארבעה ראשי קהילות דגליל וואהלין ק"ק לאדמיר אוסטרא קרעמניץ לויצק ב"ח אייר גם שמה נתעוררו כולנו ראשי ישיבות של ארבעה קהילות עם ראשי מדינות משולחים כנהוג וחדשנו התקנות בפני ד' הארצות וקהילות בתוך קהל ועדה באסיפה יצ"ו. עוד זאת נתעוררנו ליומא דשוקא בשנה ההיא לק"ק לובלין ונסעתי אח"ז לק"ק יערוסלב בקיבוץ הרבה ראשי ישיבות גם מנהיגי המדינה דארבע ארצות פולין ואהלין וכו' והכרוז כרוזא קרא מארבע ארצות יצ"ו אשר מאז ומקדם יותר משלשים גאוני ארץ ועם הרבה הוספות שהוספנו בכל בתי כנסיות ביערסלב הנקראת בה"כ דהמדינה ג"כ לפני מנהיגי ארבע הארצות גם נוסף עוד ביריד קרעמניץ. אח"כ הטרחתי עצמי מאוד מאוד עם שנים שמה מן הרבנים דארבע ארצות גם המה הסכימו לכל הנ"ל והכרוז ביום ש"ק פ' ויקרא בקיבוץ עם רב ועצום מישראל ונכתב בספר פנקס של המדינה חתום מן הרבנים ראשי מתיבתות ושיהיה חק ולא יעבור להכריז מידי שנה בשנה שלא לקנות הרבנות וכל מה שעשיתי והוספתי התעוררות הוסיפו ג"כ בעלי שטנה ועשו מה שעשו ומתוך כך נתרחקו הקרובים ונתקרבו הרחוקים וכסבורים היה לדחות אותי מן הרבנות:

אמנם כן בר"ח שבט שנת ת"א שהוא בערך כמו רבע שנה קודם כלות משך השבע שנים הנ"ל חזרו וקבלוני ק"ק לאדמיר על שלש שנים נוסף על שבע שנים ראשונים ובראותם כי לא יכלו לי המה ועוזריהם שונאי חנם ואויבי שקר חשבו רעה אחרת להכות בסתר בכתב שטנה אל השררה מבלי חתום עליו ותורף זה הכתב היה אל השררה לצוות אל עבדו המושל בכל אשר לו בענין בדוי ושוא ושקר תוהו ובוהו אשר לא נשמע כמוהו מעולם משום אדם מישראל:

וביום הרביעי ער"ח תמוז שנת ג'ת לפ"ק דרך השר לבא ללאדמיר ושלא לפניו ללאדמיר לבל ימצא אותי שמה בבואו ונסעתי לבדי לנכדי

האלוף הר"ד מיכל כ"ץ בן בתי הצנועה והחסידה מרת דייזל זלה"ה הנשואה לחתני כמוה' יעקב יוסף כ"ץ שתפס ישיבה בק"ק טודיסק בגליל לאדמיר והשר בא ביום הששי ב' דר"ח תמוז והשתדלו הראשים יצ"ו אצלו להניח אותי לבוא שם ולתת לי זמן ששה שבועות עד צאתי משם עם ביתי. ולמחרתו ביום ש"ק ב' תמוז נסע השר ואני שבתי לביתי לשלום. ביום השלישי ה' תמוז יום הצום שקבעתי לדורות ולזרעי אחרי עד עולם ואני יושב ומשתומם דואג ומצער אשר אינו ראוי להעלות על ספר:

וביום השני ג' לחודש מנחם אב שנת ת"ג הנ"ל מתה בתי הצנועה והחסידה שאין כמותה בכל הארץ מרת דאבריש זל"ה תנצב"ה. הן אמת כי השלשה קהילות כתבו כתבים של התעוררות לבני ק"ק לאדמיר לחזק לבם ולהיותם בעזרתי גם מנהיגים וקצינים דארבע ארצות יצ"ו שהי' אז ביריד לובלין גם המה כתבו אל ארבע ארצות וארבע קהילות דוואהלין לבלתי יחרשו מלבטל חדון אף מהשדרה ובתוך אלו הימים הוגד לי כי השר ישוב דרך לאדמיר וינע לבבי כאשר ינוע עצי יער והגיע אז תור וזמן מנשואין של נכדי הגדול בתורה ובחכמה גדול מרבן שמו על שם אבי נתן סג"ל שיחי' לנצח אמן והוא בן בתי הצנועה והחסידה מ' ניסל זללה"ה הנשואה לחתני האלוף מוהר"ר וואלף סאלאוויס סג"ל אשר התחתן עם בת גילו הבתולה בת הגאון מו"ה משה אב"ד דק"ק חעלים בן הגאון מוהר"ר מאיר אב"ד דק"ק בריסק בן הקצין מוהד"ר שאול וואהל ז"ל. נסעתי עמו ביום השלישי י"א מנחם לק"ק חעלים אך בחדס עליון ב"ה טרם נסיעתי התאזר איש חיל הר"ר מרדכי שמש ודיבד על לב השר הנזכר והפך לבבו לטובה אז דברתי על לב איש משכיל וישר הר"ר צדוק ליסע עם הר"ר מרדכי הנ"ל ולבקש ולחנן ולדבר על לב השר עצמו דברים של טעם ואמרי נועם לבטל כתב השר שהוא ובכן בשובי מהחתונה על מנת לשוב אל אחת מהערים האלה או לטריסק לנכדי יצ"ו או לבני האלוף מו"ה אברהם התופס ישיבה בק"ק סקולא שגם הוא מגליל לאדמיר:

והנה ביום השלישי חמשה ועשרים לחודש מנחם כאשר באתי לק"ק דובנא הקטנה ושאלתי את אנשי העיר האם לא ראו את הר"ר מרדכי שמש הנ"ל ואמרו לא ראוהו ואח"כ באו האנשים ויענו ואמרו יום בשורה היום כי הוא הולך לקדאתכם ובידו אגרת כתובה וחתומה מהשדרה שתשיבו לשלום לק"ק לאדמיר ולישב על כסאות משפט ולהנהיג את הרבנות כראוי מאז ומקדם כן עתה וכאשר שמע על הדרך האלוף מוהר"ר מרדכי שכבר עברתי הדרך

ההוא אף הוא חזר לאחוריו ובא אצלי לק"ק דובנא בקול רנה ותודה לאקים עליון אשר גמל עלי בחסדו הגדול ושבתי בשלום לביתי ביום המחרת עש"ק. ואח"כ כמו ב' שבועות בא השר לשם עם בנו להושיב על כן הסטאריסטי ושאל אחרי ואמר לשב לשלום ויחי עוד לנצח:

ביום החמישי הוא ראשון שבחול המועד הסוכות שנת ת"ד לפ"ק וה' נתן בלב הקצינים ורוזני' וראשים וטובי כל הקהל הקודש הגדולה וחשובה עיר ואם בישראל בכל הארצות המערבית הוא ק"ק קראקא ושמה נודע ומפורסמת אף בארצות המזרח וקבלו אותי עם הגאון מוהר"ר יושע אשר כבר זרח אור תורתו שם להיות שני ראשי מתיבתו' ונתבשרתי ע"י רכב מבתי הצנועה מרת רבקה תחי' ובעלה מוה' צבי הירש יצ"ו וביום החמישי אסרו חג דסוכות הנ"ל אחר שקבלתי כתב הרבנות נסעתי עם כל בני ביתי ואשתי הרבנות שתחי' ונכדתי מרת רייזיל וניסל בנות בתי הצנועה מרת דאבריש ז"ל השי"ת יזכינו לגדלם ולהכניסם לחופה ולמעשים טובים אמן ובאתי לשלום לק"ק קראקא ביום ג' כ"ז חשוון (ד' כ"ח חשוון?) ובכבוד גדול נתכבדתי בקראקא:

וביום הראשון ר"ח אדר ראשון שנת ת"ד הנ"ל התאספו הראשים וטובים ועקרי הקהילה יצ"ו ובלילה ההוא בתחילה התאספו והתוועדו הראשים וטובים עד מלואות מספרם על בית הוועד של בהכ"נ הישנים וביום ו' עש"ק פ' תרומה הגיעו ראשי הקהל והגליל ועוד ג' מטובים יצ"ו שלא הי' אז עמם עם הראשים וטובים מפה ושלחו אחרי ראשים וטובים דגליל יצ"ו והתוועדו יחד וקיימו וקבלו עליהם אותי לבדי להיות אב"ד בכל משפט וד"ת אב"ד שהיה לפנים ושלחו אחרי את שלשה השמשים הגבוהים עם משרתי הקהל ואבוקת האור בידם וקראו אותי לבא אליהם ולקבל בחירות הטוב אשר בחרו בי היום הנ"ל למז"ט ובבואי אליהם עמדו וענו ואמרו לי מז"ט והושיבוני על כסאי וכה אמר הפר"ח הנה בפה מלא כלנו כאחד אמרנו וענינו אין קדוש כאדוננו וקבלנו למעלת כבוד תורתו הרמה לאב"ד ככל הכתוב בספר הקהל יצ"ו משפטו ומעשהו וגם אנכי השיבותים דבר מעט הכמות ורב האיכות. ברכתני את השי"ת ואח"כ גם אותם בתפילה לאלהים חיים: שיזכיני השי"ת להנהיגם לשם שמים ובמהרה יושע יהודה וירושלים. לנחם אותנו בכפליים: את כל דברי האגרת הזאת אשר כתבתי לכם ומה ראיתי על ככה לאשר קבעתי יום צום. ועד הנה לא רציתי לקבוע גם יום משתה ושמחה

אמנם כן הנני עכשיו אני קובע גם יום משתה ושמחה את יום הא' לחודש אדר משנכנס אדר מרבין בשמחה והוא השני לר"ח לדורותיכם עד עולם עלי ועל בני ובנותי וחתני וכלתי כי בו ביום חזרה העטרה ליושנה להיות אב"ד ור"מ בקהילה קדושה הגדולה קראקא עם הגליל שלה ועל כל סביבותיה כן יזכינו הא' יתברך לשרתו ולעבדו ותשלום חוקי בימים האלו לא לקבץ הון כ"א לתשוק' עילאי כהנהגתי הישרה עד ביאת המשיח אמן:

והנה סימן השנה שבה היתה מידת הדין מתוחה הוא שפט שפ"ט וסימן שנת התשועה שנת חזרה העטרה ליושנה ולמקומה ולכבודה הוא שנת ד"ת לפ"ק והדת נתנה בשושן ברינה ובשמחה ובלב טוב נאום הק' יום טוב ליפמאן בלא"א מו"ה נתן הלוי העלליר זצלה"ה:



הוספה

מבן הגאון המחבר זצוק"ל ה"ה הרב מו"ה שמואל ז"ל

אחרי כי הואלתי אנכי שמואל בנו הגדול של רבינו הגאון מו"ה יו"ט ליפמאן הלוי העליר זצוק"ל. להוציא את המגילה הזאת לאורה אשר בה נכתבה מעשה המסירה אשר עשו לו שונאיו, לקחתי לי גם המלאכה הזאת לכתוב עד כמה גדלה טרחתי בעסק הזה, גם לספר המעשה בהרחב הביאור בכמה ענינים נפלאים אשר קרו אז ואשר אבי זצ"ל לא רצה לכותבם מפני כמה טעמים. (א) מפני גודל ענוותנותו וצדקתו לא הזכירם רק ברמיזה בספרו הקטן. (ב) מפני כי לא רצה לפגוע בכבוד אנשים גדולים וחשובים אשר היו אז עדנה בחיים חיותו, ומפני זה נשאר הספר הקטן הזה עד הנה כספר החתום:

אך עתה כאשר נאסף כבוד אבי הגאון זצוק"ל אל עמו, חשבתי בלבי לבל אהיה צדיק יותר משלמה המלך ע"ה, אשר לקח נקם משונאי אביו שמעי בן גרא ויואב, אף כי מחל להם אביו בחייו. ע"כ הנני כותב עתה הדברים בפרטות ואפרש שמות האנשים אשר עמדו למפגע לכבוד אבי הגאון זצ"ל,

והרעו עי'ז כמעט קט לכל ישראל הדרים במדינת עסטרייך, כאשר אכתוב בפה הכל בפרטות, אך בקיצור נמרץ, למען יראו כל ישראל כמה גדול כח המחלוקת, וכמה עבירות גורם המחלוקת, בכדי שירחק האדם מזה בתכלית הריחוק:

בשנת שפ"ה לפ"ק בעת שהי' אבי ז"ל עדיין אב"ד בוויין, שלחני אבי לישיבה הגדולה אשר במיץ במדינת צרפת ושם היה הר"י הגאון ר' מרדכי ב"ר משה לוריא אשר היה אב"ד בוויירמשיי אשר היא ג"כ במדינת צרפת. ולמדתי שם יותר מד' שנים היינו עד שנת שפ"ט. וה' הצליח אותי בלימודי עד כי הייתי בקי בכל הש"ס ובר"ח סיון דהאי שתא קבלתי מכתב מכבוד אבי ז"ל שאחזור לביתי. אבי ז"ל היה אז אב"ד בפראג והיה בעושר וכבוד. בכ"ז עשיתי דרכי ממיץ לפראג ברגלי. כי כן היה אז המנהג במדינות אלו שכל בחורי הישיבה אם דל ואם עשיר עשה דרכו רק ברגלו ושמלותיו צרורות על שכמו ומקלו בידו. ובכל זאת היה הליכתם בשמחה וטוב לב. (א) מפני כי בכל מקום בואם בין קהלות ישורון קבלום בכבוד גדול. (ב) מפני כי הבחורים העשירים עזרו להבחורים העניים. ואנכי נחשבתי בין הבחורים העשירים מפני כי אבותי שלחוני עשרה כסף לחודש. והלכתי לביתי עם עוד חמשה בחורים. והמהלך הגדול הזה היה נחשב בעיני כאלו הלכתי לטיול ולעונג ויותר גדלה שמחתי כאשר חשבתי בלבי שבקרוב אראה פני אבותי ושבקרוב יראה כבוד אבי כמה גדול כחי בלימודים ודמיונות כאלו רחפו לנגד עיני בכל הדרך אשר הלכתי. בזו העת אשר בבית אבי גדול השבר מאוד, כי כן אנחנו בני האדם דרכנו ותמיד אשר אנו שמחים בשמחת שוא, ואין אנחנו נותנים לב להסתכל ולראות כי שוא שמחתינו רק בעת כי רואים אנחנו כי כבר נפלו בפח יקשו לנו אז נפקח עין:

וכן באתי שמח וטוב לב לעיר וויין. כי הילוכי היה דרך עיר וויין ולא ידעתי כי אבי הקדוש יושב משומם באחת מבתי כלאים הנוראים אשר בה, ומעותד להשפט למיתה ח"ו:

אך ה' המקדים רפואה למכה, סיבב על ידי דבר גדול אשר ממנו יצמח ישועה לאבי ז"ל כי קודם ביאתי לעיר שכבתי לנוח מעט על ירק דשא אצל יער א' אשר שם מקום הטיול היפה לאנשי וויין. והוא לערך מיל מן העיר, ובעת הזמיר מטיילים שם כל השרים. אך בעת הזאת לא היו שם שום אדם. מפני כי אז היה בעיר שמחה גדולה (פאראד) לכן היה שם דממה.

והנחתי חבולתי מראשותי, וחשבתי דרכי בלבי למי אקדים פנים ראשון כי אבי היה שם אב"ד מקודם והיו לו שם הרבה אוהבים ובין כה וכה שמעתי אחרי קול רעש גדול צועק בקול הצילוננו כי אבדנו. הבטתי וראיתי כי שור בר (בופלאקס) א' יצא מן העיר ורודף אחר אשה עשירה וגבירה צעירה דימים ועמה רצה ג"כ אומנת ילדה וילד קטן על ידה. ושור הבר לא רחוק מהם רק כעשרה קנה מידה (קלאפטער) ורודף אחריהם בקול רעש גדול ובקצף רב וסיבת כעסו היה רק המטפחת האדומה אשר נשא האומנת עליה. מפני כי השוורים זה דרכם לכעוס בעת רואם דבר אדום אדום. והנה בראותי זאת רצייתי תיכף וחלצתי המטפחת מעל האומנת והשלכתי לרגלי שור הבר, והוא רץ אליה והתחיל לקורעה ברגליו ולזורקה. בקרניו ובין כה וכה היו להנשים עת להתחבאות תחת אילן א'. ובזו השעה הגיעה המרכבה שלהם עם בעלה של האשה הצעירה ההיא מלוכש מלוכש יקרים נושא אותות הכבוד (ארדערין) למרכבה מרוקם על פתיל משי והמה ספרו לו כל הקורות אותם והציגו אותי ואמרו כי אנכי מציילם. והשר הזה היה ציר צרפת (געזאנדטער) ולא הבין לשון אשכנז. ושאל אותי בלשון צרפת מי אנכי. והשבתי לו ג"כ בשפה ההיא, יהודי ובן רב גדול. כי בארבע השנים אשר הייתי במיץ למדתי לשון צרפת בטוב. כי מיץ היא ממדינת צרפת. והשר ביקש ממנו כי אסע עמו לביתו. ואנכי הודיתי לו על טוב לבבו. גם רצה ליתן לי כסף ולא לקחתי ואז שאל לי השר במה אשלם לך גמולך. והשבתי לו, גמולי יהיה בזה שיהיה בלב כבודו מחשבות ורעיונות טובות על היהודים ולידע כי גם אנחנו יודעים לעשות טוב בלי שום תקוות גמול השיב לי השר בכל זאת אתה העלם. הנני מוכן תמיד להיות אוהב שלכם. ואחרי כי היהודים נרדפים ונענים בזה המדינה אולי יזדמן לך איזה דבר הנצרך לישועה תוכל לבא לפני ואנכי אעשה עבורכם, כאשר עשיתם עבורי. כי אנכי ציר צרפת ויש לי כח גדול לצוות בפה. בקיצור הרבה לדבר עמי בידידות ואהבה. ודרש ממני איה למדתי לשון צרפת וגם נתן כתיבת (ארדעססע) והרבה להודות לי אלף פעמים כן עשו גם אשתו והאומנת ואמרו כי צר להם אשר אנכי יהודי באם לאו היו מצליחים אותי. ואח"כ נסעו להעיר לשמוח בשמחת (הפאראד) כי מקום דירתו היה בארמון אחד חוץ לעיר בתוך גן חמדה (לוסט גארטין) אחת. אנכי לקחתי חבילתי והלכתי לרבע היהודים (יודין קוארטיל). כי להיהודים בוין היה אז רבע מיוחד ועד בואי לשם הגיע זמן הלילה והחושך. ע"כ לא הכרני שום איש

בלכתי. ובלבי גמרתי שבראשונה אקביל פני דודי אחי אמי ר' ברוך זאטרונער וכאשר באתי לביתו מצאתי כי כבר הדלתות נעולות ודפקתי על הדלת ופתחו לי וכאשר באתי הביתה כמעט לא הכירוני כי לא ראו אותי זה יותר מעשר שנים וכאשר הכירו אותי נעשה רעש גדול ודודתי יצאה אל הפרוזדור לבכות ובכתה בחוזק גדול וגם דודי כאשר ראה אותה בוכה התחיל ג"כ לבכות. וגם שארי בני הבית ראיתי כי מתלחשים אלו עם אלו, בקיצור לא שהו הרבה עד כי נתגלה הדבר ודודי סיפר לי בדמעות שליש כל המאורע אין ביכולתי לכתוב איך נשבר לבי בקרבי בשמעו הדברים האלה. כי נפלתי מאיגרא רמה לעמיקתא וכל ששוניי ותקוותיי הטובים ספו תמו וכמו אור המאיר את חשכת הליל אשר נכבה פתאום ע"י רוח חזק ונשאר רק חושך גדול נשארתי עומד על רגליי ונסתלק ממני חוש הראות והשמע והמה הסירו ממני חבילתי הושיבו אותי על הכסא והושיטי לי כוס יין להשיב נפשי ובכל זאת עבר יותר משעה תמימה עד אשר שב רוחי אלי ואז התחלתי לבכות ולקונן וכן ישבתי עם דודי ודודתי כל הלילה ודברנו מזה ובכל רגע ורגע נודע לי מהם עוד יותר איך רע ומר גורל אבי עתה אך לא ידעתי הסיבה מפני מה אסרו אותו בבית האסורין ע"כ לא ידעתי ג"כ איך ומה לעשות לטובתו ואנכי ספרתי להם ההיכרות אשר עשיתי עם ציר צרפת ושמחו ע"ז מאד אך לא היה ביכולתי לילך אליו עד כי אדע חטאת אבי כי אם באמת חטאה חטאה גדולה מאד אז לא יועיל כל תפלה ותחנון לכן נגמר בלבי שקודם כל דבר ההכרח לראות פני אבי וכאשר אשמע ממנו כי אין לו אשם אז אעשה לטובתו כל אשר יהיה בכחי. ליל בלהות ההוא היתה אור לייט תמוז והיה אז עוד קודם דרישת וחקירת השופטים דאבי לכן היה קשה לי לבוא לפניו כי לא הניחו לבא לפניו אף חשובי עיר ווין ומה גם שארי בשרו וביום המחרת מהרתי לילך לפני השופטי העיר לחקור ולדרוש מפני איזה חטא נתפס אבי והושיבו לי בדרך כלל כי אביך אומר שאין בו אשם כלל אך כפי אשר שמע ביום י"א תמוז מפי הקאנצלר כל חטאו הוא כי כתב בשני ספריו מעדני מלך ולחם חמודות נגד האמונה שלהם ומפני זה כעס עליו הקיר"ה וה' יודע מה יהיה מזה כי לפי דברי השתדלן שלנו ר' הענא ב"ר ישראל יש לפחד שח"ו לא יצא מזה המעשה גירוש כללי ח"ו:

נפעמתי מדברים האלה: (א) נצטערתי מאוד אודות אבי, (ב) עד גדלה צערי כי יראתי מאוד שלא יצא ח"ו בגלל אבי תקלה להכלל כולו.

ורצתי תיכף להשתדלן ר' הענא ב"ר ישראל הנ"ל אשר הוא היה עם אבי אצל הקאנצלער ביום י"א תמוז ושמעתי מפיו ג"כ כדברים האלה. ואנכי ספרתי לו ההיכרות שלי עם ציר צרפת והשיב לי כי אניה את כל זאת לבסוף. ולע"ע ההכרח להמתין עד כלות הדרישה והחקירה הראשונה והנה האמת אגיד שאף שהיה לאבי בווינ אוהבים רבים בין היהודים בכ"ז היה רק אחד אשר צרתו נגעה עד לבו באמת והאחד היה אני. כי כאשר שמעתי כי הוא יושב אסור באזיקים וצער גדול עד מאוד. חפצתי לשכוב אצל רגליו ולאחוז האזיקים בידו באויר. גם להפיג מעט צערו בישבי לפניו. ובעזה"י אחרי ביום כ' תמוז היה הדרישה והחקירה הראשונה. הצליח לי ביום כ"א תמוז לראות פני אבי : ע"י השתדלות גדולה פעלתי להניח אותי לראות פני אבי. וכאשר באתי אליי מצאתיו יושב על מטתו וספר בידו. ובקושי הכרתי אותו כי בארבע שנים האלו אשר לא ראיתי פניו קפץ עליו זקנה וחורו פניו ולחיי נמשכו באורך ועיניו קמטו ועששו מבכי ושערו הלבינו ככסף. ובאמת לא ע"י השנים המעטים האלה נזדקן רק ע"י דאגותיו הגדולות ויגוני הרבות ויסוריו אשר סבל בשבועות האלו. הקצור מזה כי נמשך עת גדול אשר הסתכלנו זה בזה עד כי הכרנו זה את זה. ואז קרא אבי בקול האתה זה בני יקירי שמואל ואנכי השבתי הנני אבי קדושי ונפלנו זה לזה על צווארינו ודמעות חמות וסולדות זלגו מעיני לתוך עיני ומעיני לתוך עיני. ואח"ז שאלני אבי לשלומי. ואמר תקותי בני כי בוודאי אתה למדן גדול וי"ש אמתי. ואם אמת הדבר כי הבאת בידך שני התכשיטין היקרים האלו הנך עשיר גדול בלי די. ויש לך די על הוצאות דרך רחוקה בהלוכך מעזה"ז. וגם יהיה לך אוצר המוכן לעזה"ב. ובלעדי זאת כל עשירות עזה"ז הוא כחלום יעוף בהקיצו בבוקר או כשכבת השלג בזרוע השמש. ראה בני זה איזה שבועות מקודם הייתי אחד מהאנשים המוצלחים בעולם. הייתי רב גדול, אב נחמד, בעל אהוב, וביתי היה מלא כל טוב, וכל גדולי הדור מקדימין לפתחי. ועתה לפתאום נשתנו כל הדברים. ולא נשאר לי שום דבר מכל אלו, רק מעט התורה ויר"ש אשר רכשתי לי בעמל הרבה זה נשאר לי והוא שלי. עתה בני אבקש ממך כמו שביקש יצחק אבינו את בנו קודם מותו. „עשה לי מטעמים כאשר אהבתי ואוכלה בעבור תברכך נפשי טרם מותי" וכוונתי שתאמר לפני איזה חדושי תורה ממה שחדשת בהשיבה למען אהנה ממך היינו מתורתך. ואברכך לפני מותי. כי מי יודע אם אראך עוד הפעם. כי כפי הנשמע ידונו אותי דיני נפשות. ברוך דיין האמת :

הדברים האלה החרידו את נפשי עד כי נמוגותי בדמעות. ומה מאוד נפלאתי על גודל דבקתו וצדקתו. והגדתי לפניו כמה חידושים אשר חדשנו בהשיבה. ואח"ז הגדתי לפניו דבר נפלא אשר חדשתי במס' סנהדרין פ"ו על המשנה אמר ר"מ בשעה שאדם מצטער שכינה אומרת מה הלשון אומרת. ואבי נהנה מזה מאוד ואמר לי כי הדברים מאירים כנתינתם מסיני. ואח"ז ישב אבי במנוחה ושקט מעט כמו אור השמש המאיר אחר גשם רב. והשבני אצלו וסיפר לי כל הדברים מאל"ף עד תי"ו אשר דבר עמו השופטים בעת החקירה והדרישה. והנני כותב עתה אות באות כפי אשר יצאו מפי אבי :

ביום אתמול הובאתי לפני השופטים (קאמיסייע) ושם ישבו שנים עשר שופטים ודורשים. ראש השופטים היה הקאנצלער, הדרישה והחקירה היה בכל תוקף מדת הדין. כי רצונם היה שאצא חייב. וחפצם היה לחייב עי"ז את כלל ישראל. ובאם ח"ו הייתי נכשל בדבורי ותשובתי היו אומרים שכל כלל ישראל אינם חושבים בלבם יותר טוב מהרב שלהם אשר אינו חושב את הנכרי לאדם כלל וממונו הפקר אצלם. ואז היו מגרשים את כל היהודים. אך ה' היה עם פי ולא דברתי רק האמת הברור ולא יותר :

ראשית מדון היה אודות הספרים. והשופט הראשי שאל ממני, האתה הוא מחבר הספרים מעדני מלך ולחם חמודות ואתה בעצמך כתבת אותו. השבתי אינני מכחד בזה. אך חברתיו בלשון הקודש לא בלשון אשכנז. ובלה"ק יש לו כוונה אחרת אמיתית והמעתיקים העתיקו אותו בשקר. השיב לי השופט, ידידי זה אינו תשובה. כי יש אצלינו מלומדים הרבה המבינים היטב גם לה"ק והם העתיקו לאמתו. ופירושים זרים ומפולתלים אין רצונינו לשמוע. והשבתי לו הנני יודע באמת כי כוונתכם רק לדרוש ולדע האמת הברור. מפני כי אתם אנשים ישרים תמימים. אך המעתיקים הם בוודאי שונאים לי והעתיקו בשקר ואנכי יודע באמת כי רחוק לשון אשכנז מלשון הקודש כרחוק מזרח ממערב. והשופט השיב לי. כי בכ"ז לא יכלנו לקבל את העתקתם לשקר מפני כי המעתיקים הם שני יהודים לומדים גדולים ואנשים חשובים. ואחד הוא דיין אצליכם והנה עפ"י הדין לא נצרך לנו עוד לשאול את פיכם. אך אנחנו עושים לפנינו משורת הדין ולא יותר. והשבתי יכול להיות שהשבתי אנשים האלו המה דווקא שונאים שלי. ע"כ נצרך לעשות העתק חדש. השיב לי השופט, בית המשפט שלנו ההכרח שיאמינו להאנשים המושבעים שלנו הנאמנים אצלינו. ולא נצרך לנו העתק חדש.

השבתי לו א"כ הדבר אשר אין אתם רוצים לשמוע ממני תשובתי שיש לי להשיב נגד ההעתק. לא נצרך לכם לדרוש ממני עוד. חייבוני אתם בעצמיכם שפטוני כחפציכם. ואם ידעתי כי לא תלוי בהצדקי טובת הכלל לא דברתי עוד דבר מזה. כי יתר שנותי לא נחשבים אצלי כ"כ עוד כי אצטרך למענם לדבר נגד שרים גדולים כמוכם אשר כבודכם גדול הרבה יותר מהמשפט והצדק אשר יש לשפל ערך כמוני. אך עתה אשר בהרשיעי למשפט יסבולו ח"ו מזה גם כל אחי האומללים אשר בכל המדינה, הנני נשבע בשם המיוחד כי לא כתבתי מעולם נגד אמונתכם חלילה רק נגד הגוים הנזכרים בתורה. אשר כחשו בבורא עולם ב"ה. ועשו כל התועבות שבעולם:

אם הדבר כן השיב לי השופט, מה בצע לכם לכתוב דברים כאלה אינם נצרכים בזה"ז. כי עתה כמעט כל האומות מאמינים בבורא עולם ובתורה מן השמים. ובפרט מדינות אלו אשר היהודים דרים בהם. וא"כ לפי דבריהם שכוונתם להאומות שהיו בזמן מתן תורה ואשר עתה לא נשאר מהם בעולם אף אחד נמשלתם אצלי כמו רופא אשר יחבר ספר איך לרפאות איש אשר יש לו שמונה ראשים ועשרה קיבות. וזאת יעשה רק איש משוגע. והשבתי לו הנה האמת כמו שאמרתי כל כל כוונתי הוא רק לאומות הקדמונים ובכל זאת אינני משוגע. כי דברי תורה אינם שוים לשאר עניני העולם. וחכמינו אמרו ע"ז דרוש וקבל שכר. היינו ללמוד ולכתוב אף בענינים שאינם נוהגים בזה"ז. רק לקבל שכר על זה במה שאנו עוסקים בתורתנו הקדושה. ומפני זה לומדים אנחנו גם סדר קדשים וטהרות ודיני שמיטה ויובל. ועוד דברים כאלה. אף כי אינם נצרכים לנו בזמן הזה:

ואז לא יכול עוד המשנה (קאנצלער) להתאפק. ואשר עד כה ישב ודומם. והשיב לי. שבועה שלכם לא נחשב אצלינו כלל. (א) שנשבעתם שלא עפ"י צווינו. (ב) מפני כי אדע בבירור כי אתם היהודים יש לכם אלף התירים לשבוע בשקר נגד הנוצרים. (ג) כבר נשבעו שני יהודים גדולי ערך, היפוך מדבריהם, היינו שכל כוונתכם בספריכם רק נגד דת הנוצרית:

מהדברים האלה נפעמתי למאוד. עד כי ירדו עיני דמעות, והשבתי לו אדון יקר. שקר כזאת יכולים לחשוב עלינו רק אנשים כאלו אשר אינם יודעים מוסדות דתנו באמת ומהם גם שרים ושופטים אשר להם יותר נצרך לדעת שארי דברים הנצרכים להם מלדעת ההלכות והדינים והפירושים מתורה שלנו. ע"כ לא ארבה לילך עמכם בויכוחים גדולים ופשטים

רחוקים. אך אראה לכם בפירוש איזה פסוקים ביחזקאל אשר הנביא מוכיח למלך צדקיהו אשר עבר על שבועתו שנשבע למלך נבוכדנצר מחריב ארצינו ושופך דמינו כנחלים. ופשיטא שאנו מחויבים לקיים שבועתינו להמלכים החוסים עלינו וגומלים עמנו חסד. והכתוב אומר שם (קאפיטל י"ז) ובזה אלה להפר ברית לכן כה אמר ה' חי אני אם לא אלתי אשר בזה וגו' ונתתי בראשו. והכוונה כי צדקיהו ביזה את השבועה שנשבע למלך בבל ולא קיים את הברית אשר כרת עמו. לכן אמר ה"ת אשר העבירה ההיא דומה כמו שעבר על שבועתי ובריתי. ועוד אומר שם הכתוב (קאפיטל כ"א) והיה להם כקסם שוא בעיניהם שבעי שבועות להם והא מזכיר עון להתפש. הכוונה שכל השבועות שנשבעו להכשדים לא היה נחשב בעיניהם כלל כמו קסם שוא. ובאמת הוא מזכיר מפני ה"ת גם כל יתר עוונותיהם ועי"ז בעצמו יפלו ביד שונאיהם. ופסוקים הרבה כאלו נמצאים בתנ"ך שלנו המראים בבירור שהיהודי מחויב לקיים ולהוקיר שבועתו אף נגד עו"ג. ומה לנו לחפש ראיות הרבה הלא נראה בעליל שקיימו היהודים שבועתם להגבעונים אף כי הונו אותם. ועתה אדונים יקירים איך יכולתם להאמין אשר אנחנו היהודים אשר עסקינו תמיד בדברי תורה וסובלים עבודה כל הצרות געבור על עיקרה. והדבר דומה בעיני להסיפור שמספרים אשר איש אחד לחם עם מלך א' שבעה שנים בכדי שיתן לו בתו לאשה. ואח"כ כאשר השיג אותה אחרי שפך דם רב מתה בביתו ברעב: ואודות שני היהודים אשר נשבעו כי כל כוונתי בספרי רק עליכם הנוצרים לא עשו זאת מאהבתם את הקיר"ה רק משנאתם אלי או אולי גם לכלל ישראל. וא"כ הם אנשים נשחתים אשר ראוי לקרותם מלשינים בשקר. ואנשים כאלו אינם ראויים להאמינם. ואין דבריהם ראויים להקבל אצל שופטי צדק כמוכם. וכפי אשר רואה אנכי שאתם מאמינים בדבריהם, אין לי עתה שום תמיה על אשר הרבה פעמים העלילו עלינו עלילות דם, אשר היא שקר גמור ושטות גדול והיא נגד דתינו הקדושה. ונראה מזה כמה צדקה מליצת הקדמונים האהבה והשנאה מקלקלת השורה:

ויען השר ויאמר. אנכי איננו רוצה לכנוס בדבורים אודות עונותיכם הנסתרים די לנו אשר אנו רואים בגלוי אשר אתם לוקחים רבית מן הנוצרי בלי שיעור ועוברים אותם בעסקיכם אשר אין להם שחר. כן בעירות וכן בכפרים בוודאי הותר זאת לכם עפ"י דינים החדשים מהרבנים שלכם (היינו עפ"י הגמרא) וזה מפני כי נחשבנו בעיניכם לעו"ג. ראשית השבתי לו מזהירים

אנחנו גם עפ"י הגמ' גופא לבלי להתנהג בדינים אלו נגד עו"ג שבחור"ל וגם שבא"י בזמן הזה. כי גם הצוו מהתורה שצויה לא תחיה כל נשמה, לא נאמרה רק על ז' עממין שדרו בארץ כנען היא הארץ אשר נתן לנו הי"ת הירושה וגם מהם אותם שרצו לצאת מן הארץ לא נעשה להם מאומה רע. אך בשלום ובמישור התנהג עם האומות אשר דרו בארצות אחרות אף כי בהמשך הזמן היו נכנעים תחתינו ומשועבדים לנו. בכ"ז לא לחצנו אותם לקבל דתינו ולא מנענו מהם לעשות כל מה שרצו לא השתדלנו לשלוח תמיד מסיתים לארצות אחרות להסית אותם לקבל עליהם דת יהודים שנית לא ידעתי היכן מצאו רמיות כאלו רק בין היהודים. על רמיות גדולות לא ישאו השופטים פני איש ומה גם יהודי. ומרמיות קטנות לא יצאו נקיים שום איש ואין שום עסק חפשי מרמיות קטנות. כמאמר בן סירא, כיתר בין אבן לאבן כן הרמיה בין קונה למוכר. ואחד מחכמי יון הגיד לי כי השווקים והירידים הם מקומות מועדות אשר יוועדו שם האנשים לקבוע מקום ששם יבואו להונות איש את אחיו. אך יכולים אתם לשאול ממני מדוע בחרו היהודים רק עסק מסחור לברו. אשיב לכם, אם היהודים לא יסחרו. אז יסחרו הנוצרים במקומם. ותחת אשר היהודי יקח זוז א' יותר מהראוי יקח האשכנזי סלע. מפני כי נצרך לו יותר מלהיהודי. ואז יכולים אתם השרים להשיב לי. אשר מאחינו הנוצרים מחויבים אנחנו לקבל אך לא מאנשים נכרים ונפרדים מאתנו כאשר הם אתם היהודים. הוצאתים מפי המילים ענה השר. ילד שלי אף כי הוא נתעב ונאלח יקר בעיני הרבה מילד נכרי אף אם היה בן יקר. ומה גם ילד נכרי נתעב ונאלח כמו אתם היהודים. נא אדון יקר השבתי לו. אשיב על דבריכם במשל קטן אם רק אתם תרשיני בזה. הנני מרשה לכם השיב לי. כי חפץ אנכי תמיד אשר איש הצדק ישאר גם צדיק בהשפטו:

איש היה בארץ עוץ עניתיו. והיה עשיר גדול וגם היה לו בית יפה ולא היה לו רק ב' בנים. ואחר מותו הניח הירושה לשניהם ותחת אשר היה מהראוי שיחלקו הירושה כאחים נאמנים ולהיות ביניהם אהבה ואחווה. הנה לקח האח הצעיר כל אשר נשאר מאביהם וגירש את אחיו הגדול מפלטין של אביו ערום ויחף. עד כי היה האח המגורש מוכרח לעמוד אצל פתח הפלטין ולהחיות עצמו מהפתיתין אשר זרקו אליו משרתי אחיו מבית המבשלות. וכאשר נתוודע אחיו גם מזה ציוה למנוע ממנו גם החסד הקטן והבזוי הזה. היינו שלא יניחו אותו לעמוד גם אצל הפתח. אך כאשר נתוודע הדבר להמלך

כעס ע"ז מאוד. ויאמר הלא האח הנגרש מפלטין שלאביו, לפחות יש לו רשות לעמוד אצל הפתח. ומפני שאחיו מנע ממנו גם זאת לכן יהיה הדבר עתה להיפוך. שהאח הגדול ידור בתוך הפלטין והאח הצעיר יגורש ממנו. והגדול אין לו רשות לגרש אותו לעולם מהפתח ואם חלילה יגרשנו אז יוחזר הדבר כמקדם. הנמשל מובן מאליו. אנחנו היהודים הננו אח הגדול מפני כי דתינו קדמה הרבה לדתיכם ועתה נעשיתם אתם תקיפים ואנו נותרנו ערומים ודלים ולא נשאר לנו רק המסחור הקטן. ידעתי אדוני עוד יבואו עתים אחרות ומחשבות אחרות והאח הנגרש יהיה קרוא תוך הפלטין וגם יקראו אותו אל השולחן לאכול. וכפי אשר אנחנו מקוים עוד עניינים גדולים מזה יקרו אז. ואז יראו כל עמי הארץ כמה יקרים דרכי תורתנו הקדושה ומלאים אהבת כל אדם:

לדברים האלה נתחלחל המשנה (קאנצלער) מאד ועיניו נמלאו דמעות ודברים מתוקים הרבה מהקודמים הפיצו מפיו. ויאמר אלי רואה אנכי כי אתם ראויים להיות רב בעיר גדולה כפראג. וראויים אתם שיתפרסם שמכם בכל הארץ. כי יש לכם בינה הרבה. ואתם יכולים להיות מליץ טוב עבור דתיכם וקהלכם. אך לעניינינו עתה איננו נוגע דיבורכם רק מעט. ראשית אין דחמים בדין. שנית מחויבים אנחנו לשפוט כפי העת שלנו והשופטים אשר יהיו בימים יבואו ישפטו הם כפי העת ההיא. לע"ע אין אנחנו יכולים להיטיב ולהחכים עולם מלא בפעם א'. אנחנו השרים מחויבים להנהיג את המדינה עפ"י דעותינו ועפ"י צרכי העת כמו המלמד שלומד עם הילדים רק עד מקום שיד שכלם מגעת וכאשר יגדלו הנערים ילעגו בעצמם מלימודם הקודם. כמו כן יכול להיות באמת שהדורות הבאות אשר יהיו יותר חכמים מאתנו ילעגו מההנהגות ומהמשפטים שלנו עתה. אך הקיצור מזה שאתם בעצמיכם מודים עכ"פ שאתם המחבר ספרי מעדני מלך ולחם חמודות. וזה בעצמו די לפי העת והזמן עתה לחייב אתכם וכל קהל עדתכם ולראות שאתם שונאים גמורים לנו. ואתם נגעים רעים לפני הארצות שלנו ויותר אין לנו מה לדבר עוד:

והנה תיכף הוליכו אותי בחזרה לבית הסוהר הזה. ועתה נקל לך לדעת שהמסירה הזאת איננו נוגע רק אלי כ"א לכל כלל ישראל. מחיי אין לי שום תקוה כמעט. וע"ז אין אני מצטער כלל מה לי למות באיחור או הקדם. האדם למיתה הוא עומד. אך דאגתי גדלה מאוד עבור כל קהלינו.

כי מתיירא אנכי מאוד שלא יצמיח מזה ח"ו גירוש כללי. לך אמור לב"י שיעשו כל אשר ביכולתם לעשות. והנה יעקב אבינו הכין א"ע לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. והם יכינו עצמם לשני דברים. והבורא ב"ה ברחמיו יהי עוזר למו. אלה הם קצת דברים מהדברים אשר דבר אבי עמי שם. מפני כי א"א לי לכתוב הכל. ואנכי נמוגותי בדממות ונפרדתי ממנו בקושי גדול כפרידת הנשמה מהגוף מפני כי יקרו לי כל רגע ורגע. והלכתי תיכף להשתדלן ר' הענא ב"ר ישראל וספרתי לפניו כל הדברים כפי אשר שמעה אזני מפי אבי והיכן הדברים מגיעים ותיכף עשו קהל ווין אסיפה ובעצתם הלכתי לציר צרפת טורעננע. הוא האיש אשר הצלתי את הילד שלו את אשתו ואומנתו: **באתי** אליו בזו העת אשר הכין א"ע לנסוע העירה. שלחתי להודיעהו כי אנכי בביתו ומבקש לראות פניו. ותיכף באותו רגע יצא אלי וקיבל אותי באחוזה וריעות ושאל אותי מה שאלתי ובקשתי מאתו. שאלתי ובקשתי השבתי לו הוא שלום גמול מאת כבודכם ועוד עם ריוח גדול. כי אנכי הצלתי רק שלשה נפשות שלכם ואנכי הנני מבקש מכם שתצילו את אבי ואת כל קהל עדתי ובדברי את הדברים האלה נפלתי לפני רגליו ורחצתי אותם בדמעות. אך השר הישר הזה העמיד אותי מן הארץ תיכף והבאני לחדרו וישב שם על הכסא וגם אותי השיב על הכסא אצלו ושמע ממני בנחת כל משאלותי. ואז השיב לי בזה הלשון הנני משבח להבורא אשר לא הניח לי להיות חייב לך זמן הרבה אביך יחיה וקהל עדתך לא יגרשו. תיכף אהיה בעיר ואראה עם הקאנצליר ואז ישתנה הדבר הרבה כי אנכי בא כח עם צרפת וצרפת יש לו כח הרבה בפה לצוות ולהגיד במדינה זאת ואמרתי לו אם חסדכם גדול אלי. הנני מבקש מכם שתדרשו מהקאנצלער מי הם המלשינים כי נצרך לי מאוד לידע זאת. לא למען לנקום נקם מהם רק להפוך אותם לאוהבים כי לנו היהודים גם שונא אחד הוא גדול מנשוא אף אם יהיה קטן שבאנשים. גם זאת אעשה השיב לי בפנים שוחקים וטוב. ותיכף צלצל בפעמון והמשרת בא אליו ואמר לו. בראשונה אסור הסוסים. ואח"ז תקרא לי את מרגרעטע היא אשתו. וכאשר עבר עת מצער באה אליו אשתו לחדרו. אתה מכירה את האיש הצעיר הזה שאל אותה. הלא זה מצילנו השיבה לו בצחלה. איזה הצלחה הביאה אותך המלאך הטוב שלנו בצל קורתינו הנני קורא אותך בשם הקדוש הזה מלאך כי באמת אתה נחשב בעיני כמלאך. כי הצלת נפשינו ממות ולא רצית לקבל שום השבת גמול. כמו המלאך אשר נראה למנוח. והשבתי כי

אי הצלחה הביאני עתה לביתכם. ואם לא קרה לי עתה כזאת או היה טוב לי להשאיר תמיד בלי תשלום גמול מכם להיות נחשב אצליכם כמו מלאך המושיע. כי התענוג הזה טוב לי מאלפי זהב וכסף. אך עתה הנה חיי אבי חביב עלי הרבה מעונג נפשי ושוה הרבה יותר ובדברי הדברים האלה הרבתי לבכות עד כי לא יכולתי לדבר עוד:

אך אישה מלא את דברי וסיפר לפניה בקיצור נמרץ כל מבוקשי וכל אסוני. וגם נתן בינה בלבה כי יהיה נצרך לזה גם עזרתה היינו שתיסע גם היא עמו להעיר ולדבר עבור זה עם הקסרית עצמה. כי אשה עם רעותה יכולה בנקל לפעול הרבה יותר מאנשים גדולי הערך אשר לפעמים הם מחולקים ביניהם בדברי מדינה. נא ידידי יקירי אמרה לי האהבה העזה והחמה לאביך אשר הדאתה עתה. איננו קטן בעיני מהטוב אשר עשית עמנו. לא תדאוג עוד אנחנו שנינו אני ובעלי נהיה מליצים ופרקליטים טובים עבור אביך וקהל עדתיך. ובזה הרגע באה המרכבה וישבו בתוכה וגם אותי הפצירו שאסע ג"כ עמם לעיר מפני שהגיע זמן הלילה והדרך רב להעיר. ובמשך הזמן הקטן אשר ישבתי עמם במרכבתם היה לי עת ופנאי לספר לפניהם את דרכי אבי באמת וישר ואת שם גדלו המהולל בכל מדינות אירופיאי אזיא ואפריקא:

ובצאתי מהמרכבה הוכרחתי לרשום להם עם עט עופרת את שמי והנומר מבית מגורי ובאתי לבית מגורי בשמחה הרבה יותר מאשר הלכתי ממנו. והודעתי תיכף לאבי ע"י השתדלן ר' הענא ב"ר ישראל. כי לו היה רשות לכנוס אליו בכל עת שרצה ואנכי נתעכבתי בבית דודי ר' ברוך וחכיתי בכל רגע על הקריאה מאת ציר צרפת ודמייתי הלילה הזה להלילה אשר קרה בה נס פורים אשר עליה נאמד בלילה ההוא נדדה שנת המלך. וארוז"ל נדדו עליונים ותחתונים והיינו שבליילה הזה נדדו בשמים ובארץ כי בשמים בקשו מלה"ש מלפני הקב"ה עבור ישראל ובארץ לא ראו שינה בעיניהם אחשוורוש המן מרדכי ואסתר וכל היהודים אשר בשושן צעקו והתפללו בלילה הזה וכן היה ג"כ עתה בלילה הזה לא ראו שינה בעיניהם לא אנכי ואבי ולא כל יהודי ויון כי אצלם היה לוודאי אשר ידונו את אבי למיתה וכל קהל עדתם לגירושין גם ציר צרפת ואשתו והקיסרית והמשנה לא יישנו בלילה הזה. בעת מחר בשעה השתים עשרה בא משרת ציר צרפת לקרוא לי:

בלב מלא תקוה ופחד רצתי אליו ברגל ולא לקחתי עגלה לנסוע אליו כדי שלא יודע לשום איש אנה הלכתי. כי הצד שכנגד שמרו מספר צעדי

באתי לביתו עיף ויגע ופני חווירו כמת ושם הוכרחתי להתעכב עוד בפרוזדור כחצי שעה והזמן הקטן הזה היה גדול וארך בעיני כמו שנה שלימה ואח"י יצא אלי הציר ואמר אלי בן אהוב אביך יחיה ועדת קהליך לא יגרשו רחם ירחמו ולא יגרש ממקומו אף אחד והעונש יתחלף על כסף ואלו ידעתי זאת מקדם לא היה נצרך על זה אף פרוטה א' אך עתה כבר הלך הדבר בגדולות. בדבריו החיה את רוחי ונשקתי שפת בגדו ומגודל השמחה הרביתי בכוח ואח"י הוליכני תוך היכלו וסיפר לי הסיבה מהמאורע. אך בתנאי שלא יודע מזה לע"ע לשום איש וגם ציוה אותי שאבוא אליו בעוד איזה ימים ואז יגיד לי בבירור מפני מה כעס הקיר"ה על אבי ועל כלל היהודים ומי המה המלשינים ומה היה כוונתם בזה ואיך יתנהגו עמם מעתה כי יש עוד לעשות הרבה בזה ורציתי להודות גם לאשתו אך היא היתה אז חולה קצת ובכן הלכתי ממנו כאלו נולדתי מחדש, כל זאת היה ביום כ"א תמוז:

בחיש הודעתי זאת לאבי והחיתי את רוחו וביום מחר כ"ב תמוז יצא פסק הדין מהקיר"ה כמו שכתב אבי כבר בספרו זה קטן מגילת איבה הגם שבהפסק דין יש הרבה צרות ובזיונות בכ"ז קבלנו עלינו את הדין הקשה כמו יסוריך של אהבה ותפצתי לרוץ תיכף לביתנו לראות פני אמי אחי ואחיותי ולשמוח עמם יחד על הנס הזה אך הוכרחתי להשאר עוד בוויין ולראות עוד הפעם את פני ציר צרפת. מיום הזה והלאה היה לי רשות ודורר לראות תמיד פני אבי. ובימים מועטים הלכתי עוד הפעם לבית הציר וגם זאת הפעם קבל אותי בשמחה רבה והיה אז שמח הרבה מפני כי קיבל ביום ההוא ציר ממנהר שלוח מאת מלכו לודוויג הארבעה-עשר מלך צרפת להודיעו כי נשא אותו לראש שרי הצבא (פֶּלדמארשאל) על כל צבאות צרפת ובכ"ז לקח לו מועד האיש הטוב הזה הדגול מרבבה טורעננע ביום הזה אשר באו אליו כל שרי המלוכה לברכהו במשמרתו החדשה לדבר עמי בהיכלו יותר משעה תמימה: **רבות** שמעתי ממנו ואך מעט אספר פה. והם תוכן הדברים מכל דבריו הרבים. דע לך אמר לי. שכל דברי המסירה הוא עלילת שוא והוא רק למצוא על אביך עלילה להתגולל עליו ובאמת אביך הוא נקי מזה ואינו אשם בזה כלל כי לא כתב שום דבר רע בספריו וגם כי לא עתה הוא העת אשר יתנו לבם לדברי האמונה אשר הם לא מעלים ולא מורידים בעניני מדינה אך בעלילה זאת צפונה מחשבה אחרת אך ישארו דברינו בסוד בנינו היינו כי השרים הגדולים בוויין, השרים הגדולים הנני אומר לך אך שמותיהם לא אגיד

לך השרים האלו היו להם ההצלחה לאכזב והם חייבים כ"א מהם לערך ארבעים או חמישים אלף דינרי זהב להיהודי העשיר רפאל אשר היה גר בוויין זה איזה שנים ועתה דר בפראג בעיר אשר אביך הוא עתה אב"ד שמה. והנה אביכם עשה שטות גדול להכעיס את הגביר הזה ונעשה לו שונא, ע"כ רצה להעביר את אביך מהרבנות ולא הניחו אנשי העיר לעשות זאת ונעשתה מחלוקת קטנה בהעיר אודות זה ונתחלקו לצדדים בכן גמר הגביר בלבו ביחד עם סייעתו הקטנה לפעול זאת ולהוציא נצחוננו לפועל ע"י תקיפות ודיין א' ידוע לכם שמו ר' יוסף שור ואיש ידוע שמו ר' אביגדור רעכעס שניהם לומדים גדולים וגם יודעים לשון ודרכי המשפט של המדינה והם ג"כ שונאים גדולים של אביכם הם היו לעזר להגביר הנ"ל בדבר הזה והם העתיקו ללשון אשכנז איזה ענינים מספרו של אביכם להראות בזה כי הוא מזיק גדול להמדינה והגביר הנ"ל פנה בכלי זין הקטן הזה להשרים הגדולים אשר הם בעלי חובותיו והבטיח להם עבור זה לקרוע איזה שט"ח (וועקסלין) אשר יש לו עליהם אם רק יעזרו אותו להנצחון שלו ובכן היה הדבר הזה לכלי זין הממית כי גם בלעדי זאת הם אינם אוהבים להיהודים מעולם והם בהמסירה הקטנה ההיא פעלו כ"כ אצל הקיר"ה הטוב עד אשר היה בדעתו לשפוט את אביכם למיתתו ולגרש את כל היהודים לבד הגביר הנ"ל אשר הוא נחשב לחלפן החצר (הויף אגענט) וכאשר דברה אשתי עם הקיסרית עבור זה ואנכי כמו כן עם המשנה (קאנצלר) הטבתי את הדבר היינו כי אביכם ישאר בחיים וקהל עדתכם ישארו בארצם אך למען לא יהיו השרים לבזו היה ההכרח להיות כך שהקיר"ה הקיל את דבר המשפט והחליף אותו על עונש כסף ומפני זה נצרך שלא לפגוע גם בכבוד המלשינים ראשית מפני שגם כוונתם לא היה על דין קשה כזה שנית נקשר עם כבודם גם כבוד השרים שלישית כי הדבר לע"ע בסוד ע"כ ההכרח לעשות עצמו כמו שלא תדע מי ומי הם. האם אוכל לספר לכל הפחות לאבי, שאלתי ממנו. רק לאביך השיב לי, והוא יראה בכל עמלו להשלים עמם אז יכול להשיג קולות גדולות בדבר התשלומין של כסף הענושים וגם יכול להיות שאולי

בהמשך הזמן ירשנו להיות גם אב"ד בפראג:

כדברים האלה דיבר עמי האיש הטוב טורעננע יותר משעה רצופה ואח"ז הוליך אותי לחדר אשתו כי רציתי להודות גם לה אך היא לא רצתה לשמוע ממני שום הודיה כי חשבה כל טובתה רק לתשלום קטן נגד טובתי עמה בכן בקשתי מהם רשות לבוא לפניהם עם אבי אחר אשר

מגלת איבה

לא

יצא לחפשי בי אבי לא ישקוט ולא ינוח עד כי יראה ויכיר טובה להאנשים אשר גמלו עמו רב חסד. אנכי חושב השיב לי הציר כי אנחנו ניסע מפה עוד קודם שיצא אביכם לחפשי, ולקח ממני ברכת הפרידה ואח"ז באתי אל אבי ספרתי לפניו כל אשר דיבר אלי האיש טורעננע וכל אשר יעץ. אבי קבל זאת ביושר וצדק שלא ידבר אף דיבור א' קשה לשונאיו ורודפיו רק מסר דינו לשמים וישב במנוחה:

ויהי בעוד עשרה ימים לקחתי ברכת הפרידה מאבי ונסעתי לפראג לשמוח עם אמי אחי ואחיותי והנה אך בקושי הכרתי אותם כי פניהם נשתנו הרבה לרוע מפני הצער והבכיה. הם נתוודעו רק בשלשה ימים קודם ביאתי מהמשפט אשר אבי ישאר בחיים והתחילו למכור החפצים היקרים ולקבץ כסף הפדיון, ונשארתי בפראג עד כי אבי בא בחזרה לפראג בשלום בעיוה"כ שנת ש"צ לפ"ק. והנה אנחנו סבלנו דחקיות ועניות הרבה כי שכירות לא נתנו לגי עוד וכל אשר הי' באפשר לעשות מזה כסף מזומן מכרנו לשלם את כסף הפדיון בכ"ז היה אבי במנוחה, דיבר עם כל אדם בספ"י כן גם עם שונאיו ועשה עצמו כאלו לא ידע אשר הם רדפו אותו ומחל להם באמת ובלב שלם: אך א'הי משפט ה' ותובע עלבונו של יראיו הרבה יותר מהרה מאשר תובע עלבונו כמו שארז"ל שמש ירח עמד זבולה עד כי ינקום ה' מקרח ועדתי על אשר ביזו את משה רבינו עליו השלום *) וכן היה ג"כ עתה כי ראו בחוש לעינים כי כל האנשים אשר היו בהצד שכנגד אבי מחו בקיצור ימים איש אחר אביו, גם הקטנים לא חננו כמו שאומר המדרש בפ' קרח אמר ר' ברכיה כמה קשה המחלוקת שב"ד של מעלה אין עונשין אלא מבן כ' שנה ומעלה וב"ד של מטה מבן י"ג במחלקותו של קרח תינוקת בני יומן נשרפו ונבלעו בשאול תחתית דכתיב בם הם ונשיהם ובניהם וטפם וגו':

בימים ההם חלה הגביר ר' רפאל ורצה אבי לילך אליו לבקרו בחליו כי הוא היה מקדם א' מאוהביו הגדולים. אך לא מצא עוז בנפשו מפני שלא יחשוב כי הולד לחזות בו נקם. והנה באותו עת שאבי יושב וחושב אודות זה בא אליו סוכן בית הגביר וביקש ממנו בשם הגביר שיטריח לבוא אליו כי יש

(*) מדרש פ' לך לך ל"ט ואברכה מברכין ומקללך אאור א"ר ירמיה החמיר הקב"ה בכבוד של צדיקים יותר מבכבודו. בכבודו כתיב כי מכבדי אכבד ובזי יקלו ע"י אחרים ובכבוד של צדיק כתיב ואברכה מברכין ומקללך אאור אנא ע"ש:

לו לדבר עמו דבר נחוץ ותיכף הלך אבי אצלו ומצא אותו שוכב במטתו ומפהק הרבה וכאשר ראה אותו הגביר אמר לו אוהבי מקדם ומאז אנכי יודע שאתם יודעים שאנכי הייתי הרודף שלכם ועשיתי לכם פחדים גדולים אנכי לקחתי מכם כבודכם אנכי עשיתי אתכם דל ואביון ובמעט קט הרעתי להכלל כולו אך בכ"ז ה' הוא היודע ועד כי לא היה כוונתי להרע כ"כ רק הדבר הוא כמו שאומרים העולם תן להשד אצבע אחד ועי"ז ממשיך הוא את היד כולו. אהובי יקירי הנני אומר לכם כאשר אמר המן למרדכי כי יותר פעלת עם קומץ קמח שלכם הרבה יותר מאשר פעלתי אני עם רבבות כסף שלי כי ה' היה עמכם והזמין לכם הרפואה קודם למכה. ואתה איש קדוש רחמו נא עלי ועל נשמתו ותמחלו לי וגם בקשו עבורי את פני ה' כי ירפא אותי מחליי למען אטיב את אשר הרעתי. וגם הרבה מאוד הגביר ר' רפאל לבכות בעת דברו את הדברים האלה ואבי השיב לו הנני מוחל לכם בלבב שלם וגם אבקש עבורכם מאת פני ה' לרפאות אתכם מחלייכם:

תם



ת ו ל ד ו ת

אדוני אבי זקני הגאון האדיר וכו'

מ"ה יום טוב ליפמאן הלוי העליר זצ"ל

מחבר ס' תוספות יום טוב על המשניות ועוד כמה חיבורים

נולד לאביו הרב מוהר"ר נתן הלוי העליר בשנת של"ט לחלק הששי בעיר
וואלנערשטיין בארץ אשכנז נתגדל בצית אביו אביו הרב הגאון האשל הגדול
נודע ביהודה ובישראל גדול שמו מוהר"ר משה הלוי וואלנערשטיין אשר היה
רב על כל מדינת אשכנז כי אביו הרב ר"נ מת בלא עתו (בהיותו בן ח"י
שנים) בערס עוד ראה את בנו הג"ר יוט"ל. כי צמותו הניח אשתו הרה : א)
ויגדל הילד ויגמל על צרכי החורג ושימש ת"ח גדולים ומלוינים כ"ח
הגאון מהר"ל מפראג ז"ל אשר יזכרנו לתכלה פעמים רבות בספריו. ואח"כ
הי' תלמיד הג"מ יעקב גינצבורג אצ"ד ור"מ בעיר פרידלנאד או פרידצורג : ב)
בשנת שנ"ז (בהיות הגריוט"ל בן ח"י שנה) נבחר בעיר פראג לאחד
מדייני העיר לדין ולהורות בפני רבו מהר"ל מפראג אשר הי' בעת ההיא אצ"ד
שם (כשנתים אחרי שבו מפונא לפראג) ובשנת שפ"ד נתקבל לאצ"ד בעיר

א) עיין בשו"ת למה לך קי' ל"ד וסוף דבר לספרו תו"ט ובהקדמת ספרו
נורת הצית ותוספות יום טוב כללים פרק ט' משנה ז' והקדמת ס' ילקוט שמעוני
פפד"מ שנת שס"ט ובהקדמתו לס' מעדני יו"ט וד"ח.
ב) עיין גל עד בהקדמה, ועיין הקדמתו לפירושו תו"ט וצתו"ט כתובות פ"א
מ"ג נדרים פ"י מ"ג מנחות פרק ד' משנה א' שם פרק י' משנה ג' נגעים פ"ד מ"א
שם פרק ג' משנה ה', מעדני יו"ט בהלכות קטנות ה' ספר תורה פ"ח, ושו"ת
גאונים צתראי סימן יו"ד וצדצרי חמודות צרכות פ"ה אות י"ו. שם פרק ז'
אות ס"ז ותו"ט נדה פרק ה' מ"ג וכפי דבר הגאון חיד"א צה"ג היה גם תלמיד
הגאון ר' שלמה אפרים מלונטשיץ צעל עוללות אפרים והדבר ל"ע כמ"ש צמס'
מולין צדצרי חמודות פ"ג אות ר"ל וז"ל "ומעשה אירע פה פראג צימי האצ"ד
מהר"ר אפרים ז"ל וכו' ועמדנו למנין וכו' ". ואם היה מורו ורבו למה יגרע
מלכצדו ולכתוב מורי כאשר יכתוב על מורו ורבו ר' יעקב גינצבורג. ועיין עוד
צה"ג כי ר"מ מעיר פרידצורג ולא פרידלנאד. והמהר"ל מפראג לא היה רבו וכן
נראה מדיק לשונו כי על ר"מ כתב מורי. ועל מהר"ל מפראג מוריני. וד"ל:

נקלשצורג ואחרי ששה חדשים נתקבל נחצ"ד צווינג וחי' שם עד שנת שפ"ז, שם השתדל לפני הממשלה בעד היהודים, אשר נגזר עליהם, נצל ידורו במקום מיוחד להם לצדס, כ"א נפולו לכל רוח, והממשלה העתה און לדצרי הגריוע"ל ונתנה ליהודים שם את מגרש לעאפאלדשטאדט למקום מגרתם:

צפורים שנת שפ"ז נצחר לאצ"ד צהעיר אשר היה מלפנים אחד מדוייניה (משנת שני"ד-שפ"ד) היא העיר פראג וישצ אליה אחרי אשר כשלש שנים העתיק מושצו ממנה, ואחרי עצור ששה ירחים נצחר שמה גם לראש ישיבה, לא עצרו ימים רבים וצשנת שפ"ט קרבו האסון הנורא מהלשנת אויציו כמצואר צמגילה איצה הנתונה לפיכס. זה, ואשר היא השאירה צעקצותיה רשמי התוגה לניניו ולנכדיו אחריו ציום המר ולעומתם רגשי התורה והשמחה להיות חוגגים את היום הזה צרוצ עונג ופאר (ג) אשר אמנס רבים מנכדיו עושים אותו יום משתה ושמחה צארלות פצוריהם.

צשנת של"א נתקבל לרצ אצ"ד צק' נעמריצ (צפולין) (ד) ואחרי שלשת שנים (שני"ד) נצחר לאצ"ד צק"ק לאדמיר וגס פה לא מלא מנוח לנפשו והלשינו עליו לפני הממשלה (כמצואר צמגילת איצה).

אחרי עצור עוד עשר שנים נצחר לרצ צעיר קראקא (צא לשם כ"ח מרחשוון ת"ד) (ה) ונשא את עצודת הקודש על שכמו עד יום מותו מחליו (ו' אלול תי"ד) הצאים לציתו לפני האספו הוסיפו לו על שמו כנהוג שמות חדשים "גרשון ושאול" אשר אך על מלצת קצורתו נמלאו זכרם.

(ג) אזרח רענן עמוד כ"נ, ותולדות א"ש מהגרדט"א ז"ל:

(ד) תוי"ט פאה פ"י מ"ט:

(ה) צאותה שנה ציוה הגאון זמח נדק לשאול את פי הרצ הגדול זקן ויושצ צישיצה דק"ק קראקא הוא הגאון מוהר"ר לי פמאן צעל תוספות יוס טוצ שהוא יודע מנהגן של ישראל כמעט צכל תפילותיהם שהי' מורה הוראה דק"ק כראג וצק"ק ווינג וצארץ רוסיא (צנעמרוצ) ונתגדל צארלות אשכנז וזה אשר השיצ צכתיצת ידו. "נשאלתי על דין התקופות כו'. דצרי דוצר שלום ודורש טוצ הערוד יום טוצ הנקרא ליפמאן צן לא"א הר"ר נתן זללה"ה הלוי העליר. יום השעי ג' מנחס צקראקא [ת"ד] לפ"ק: "

הרצ צעל ז"ל אומר שם הרי כמה רצנן קשיאצי גדולי האחרונים וכו' הרצ מהרי"ל וכו' הרצ צעל הלצושים והרצ צעל תוי"ט אשר להו הוו נהירין שצילי דרקיע וצקיחי צסוד העצור הוקצו להם לשנות המנהג והניחו לישראל מנהגן וכו' (צ"צ שאלה י"ד) וכ"פ מנהג צין מתירי עגונות שם (סימן מ"צ כ"א שצט ת"ח) ועוד ועוד:

וזכ לשון מלכותו :

**פה נגנז ונטמן הגאון הגדול מופלג בדורו כמוהר"ר גרשון שאול יום טוב
ליפמאן העליר בן מוהר"ר נתן הלוי זצ"ל**

אשר צלל במים אדירים, וחבר כמה ספרים הלא המה בקובים בשמותם ספר
צורת הבית, ותוספות יו"ט על ששה סדרי משנה, ומעדני מלך, ולחם
חמודות על האשרי, ותורת האשם על תורת החטאת והרביץ
תורה בישראל בכמה קהילות קדושות הלא המה מפורסמים בק"ק ווין ובק"ק
פראג ובסוף ימיו היה תופס ישיבה במדינת פולין בכמה קהילות קדושות
ופה ק"ק קראקא נתבקש בישיבה של מעלה יום (ו) ו' לחדש אלול תי"ד
לפ"ק :

ליון הלז נתחדש מקופת הלדקה של הכ"ק ומעקה ברזל מעשה רשת בשנת
תקל"ה לפ"ק :

הרז הגדול ראש המקובלים בדורו הרי משה זכות צאיטליא נשא עליו
מספד צעיר וצחפליגו צשצחו הוא אומר .

וגדול כשמואל צפרשת חדש

וחלון זבול צוקע

כל רז וכל סוד יכנה לבו

גם כל אשר לצ האנוש תוצע

שם ישקוע ושם ישכון בשנת השקע

על מי מנוחות שאנן רוגע.

משנתו היתה צרורה ומסודרה כי היה צעל שכל צריח וסצרח ישרה לא
צחריפות וצפלפול לחם מלחמתה של תורת התלמוד כי אם ציושר הגיון,
וכשקפותיו צרורות ומשכלות ומתקבלות על הלז. כל ידיעותיו היו אללו
כמונה צקופסא, ערוך ומסודר צסדר נאה ויאה, ותמיד ידע את אשר לפניו

(ו) צמלצה כתיב „כ"ו אלול" ועיין לוחות זכרון שם כתב שנפטר יום ד' ו'
לחדש אלול תי"ד ולא כ"ו כמו שחרץ על מצבת קצרו צשנה שנתחדש תקל"ה :

ואת אשר חפץ לעשות. הוא שם עיניו על עיני הספרות אשר מחוץ לגבול היהדות וקנה לו ידיעה גם בחכמת השעורים (מאטעמטיק) וההנדסה, ספרי חכמה ומדע ודברי הימים ודיו רב לו (ז) גם כן היה דרכו לחפש טעם ויסוד לדברי חז"ל הנעלמים מאתנו צידיעת חכמת הטבע (ח), ויסודות הידיעות האחרות הפרו והרבו גם את תורתו התלמודים כמו שאמר הגר"א ז"ל "כי כפי מה שיחסר לאדם ידיעות שארי חכמות, לעומת זה יחסר לו מאה ידות בחכמות התורה, כי התורה והחכמה מלומדים יחד." הוא היה נוח לצרות ומתון בכל מעשיו ובסדר פניו היפות קנה לו את לכות בני האדם. גם נתן לו ד' לשון למודים לדעת לבא בסוד גדולי אומות העולם. היה רחוק מכל גאווה וגלגל גדלו בתורה ורחוק מהיות מחזיק עוצה לעצמו ובהתהלכו עם אלקים ואנשים היה חסיד ועניו וכל הלצות נמשכו אחריו ולעמית זה לא נשא פני איש בכל דבר הנוגע אל הליכות הדת, וזה היה לו למפגע לפוקה ולמכשול לב ולמלא עונו לשגא, כי לא היה קנאי כמוהו לקנא קנאת ד' לציאות, וציאות אשר האמונה היתה אזור חליו והאמת חותמו, משך עליו דבת ושנאת רבים מסביב וירדפיהו וישעמיהו בעלי חלים ובהדף ממלצו כפעם בפעם מעיר לעיר וממדינה למדינה (כי היה רב אצ"ד בקהלות ניקלשבורג, ווין, פראג, נעמרוז, לאדמיר וקראקא). והאמת נעדרת הגאון ר"ש צעל הש"ך קצב ממנו הסכמה על ספרו שפתי כהן (ש"ך) על יו"ד וחז"ל וגם צעל השל"ה הקי לקח ממנו הסכמה על ספרו שער השמים (פי' על התפלה):

צעדונה עוסק בחבורו תוי"ט ה' מחפש פירושי הקדמונים המפרשים ע"ד פשט וה' הקרה לידו צעת כתיבתו פי' לסדר נזיקין את פי' הרמז"ם למשניות זרעים קדשים טהרות ומס' אבות מכתי"ק ממש מעב"ק תו"צ ופי' מהר"ם מרוטנבורג על ס' טהרות מוירמיישא וקילור פסקי הרא"ש על קלף ישן נושן צפראג ותהי לו לנר לרגל מלאכתו הנכבדה הזאת צשינוי הנוסחאות ותיקון השיבושים ומזכירם כ"פ בספרו תוי"ט צלשון "צנא"י כתוב" ולפעמים צאר היעצ "צנוסחאות ארץ ישראל" (ט) וכן אהב לחפש אחרי מקור כל דבר

(ז) תוי"ט שקלים פ"ג מ"ג דברי תולדות הלכות ערלה אות ל"ד תוי"ט מגילה פ"ג מ"ו ומנחות פ"י מ"ג:
(ח) מעדני יו"ט דרכות פ"א אות ז':
(ט) עיין בהקדמה לציאורו לס' קדשים וטהרות ובהק' לס' מעדני יו"ט

ודבר כאשר נמלאו פעמים רבות בספרו תוי"ט מולא את המקור לר' הרמז"ס בספרו היד את אשר לא העירו נושאי כליו, והי' לו שכס גדול בחלק הנסחרות והי' לו יד ושם גדול צם' הזוה"ק וספרי הקבלה (י) וכאשר יורה לנו גם ספרו "טוב טעם" פי' על רבינו צחיי עה"ת צעיני הקבלה עכ"ל לעניני דדינא הלך אחר ספרי התלמודים והפוסקים הנגלים לנו (יא) והי' גם חוקר גדול ונעלה כנודע מספריו הקדושים וכבר צימי עלומיו צעודנו צאצו ילד רך בשנים חזר ביאורו על צחינת עולם להצדרש"י וכן הי' צקי צספר האלים להרצ יש"ר מקנדיא ומציאו כ"פ צספריו הק' וכאשר יור' גם ספרו פרשת החדש על הלכות קידוש החדש להרמז"ס ז"ל על חכמתו צסוד העצור (יב):

כבודו הי' גדול ויקר מאד ויהי לגם צקרצ חכמי ישראל צימיו וכל רצני דורו כצדוהו ויערילוהו וירוממוהו צמו פיהם כאשר נראה כי המדקק הפילוסוף המפורסם מו' שמואל ארקולעי מארץ איטאליא צעל ספר ערוגות הצושם שלח לו את מהדורותיו לספרו אשר עשה למנחה אף כי רצ המרחק צינימו (יג) (יד) גם הגאון נחמ נדק מעיד עליו שהי' יודע מנהגן של ישראל כו' (ראה למעלה בהערה) וצכ"ל לא גצה לצו ולא רמה עיניו וכל מעשיו לש"ש כי גאה וגאון שנאה נפשו ועוד יתרה עשה כי השפיל כבודו לחבר ספר ארחות חיים על מוסר וספר צרית מלח על הלכות מליחה צשפת זארגאניש למען יצינו גם הנשים מצ"י צקראם צס (טו) :

(י) ראה מ"ש מעדיו"ט צרכות פ"א אות י"ז ד"ה רק תוספות יום טוב שם פ"ה אות י"ז ד"ה שם פ"ה אות כ"ז וע"ד שם פ"ט מ"ז חולין פרק ח' משנה ג' :

(יא) מעדיו"ט צרכות פ"א אות ז' ועוד צכ"מ :
(יב) הוא הי' אחד מן הגאונים אשר הפשו למצוא נדדי היתר להרצה אלמנות והרצה עגונות אשר כשארר אחרי גזרת ת"ה-ת"ט ע"י חמלניצקי ימש"ו :
(יג) תוי"ט תמיד ספ"ז :

(יד) הרצ ר' יצחק צ"ר שמואל הלוי מפוזנא אחיו של הגאון צעל הטי"ז, אשר כתצ ספר שיח יצחק על דיקדוק לשון עצרית (פראג שפ"ה) ספר שי' לו ערך גם צימיו, וצהסכמה לספר זה מתאונן רבינו תוי"ט וכ' החכמה חכמת הדיקדוק צלשוננו הקדושה רטושה ועוצה :

(טו) גם את הס' מגילת איצה כתצ הגאון הזה צעצמו על ל"א זארגאני צלשון נקי' וצאה למען תעמוד למזכרת עולם לצניו וצנותיו אחרייו לזכר התשועה הגדולה שצעה ה' עמו ואשר קצע יום משתה ושמהה ציום פדות נפשו צר"ה אדר עד צוא משיח לדיקינו צצ"א :

צביותו צעיר פראג לקחו הגביר מוהר"ר אהרן אשכנזי ראש בית החולים אשר שם לחתן לבתו ואחריה לקח לו לאשה את מרת רחל בת אחותו של הג"מ פנחס הלוי הורוויץ גיסו של רבינו הרמ"א זי"ע ותהר לו אשתו ותלד לו בן את הצבור האלוף מו"ה משה פראג (טז) ואחריו ילדה את האלוף מו"ה שמואל מצריסק שדר בנעמרוז (יז) ואחריו את הגאון האלוף מו"ה אברהם אשר הגיה צילדותו את ספר מעדיו"ט ונולד צפראג שנת שט"ה והיה תופס ישיבה בק' סקאלא (יח) את בנו השלישי הלזה מזכיר אצוהו הגאון בספריו לתהלה ולתפארת לרוב (יט) ואחריו את האלוף מהו"ל צצריסק (כ) ואולי עוד בן חמישי ילדה לו אשתו אשר לו נדעכו כי בסוף ספר פלפולא חריפתא כתוב כדצרים האלה גם יעמוד על הצרכה יניק וחכים יכודא ליצ בן הרב המחבר נ"י אשר עשה לאצו סניף צהגרותיו הדפוס ויקרא צספר השם יתצרך יגדלכו ויזכרו לתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן :

בנות הגריוע"ל הנה מרת רחל (כנראה מאשתו הראשונה כי שמה דומה לשם אשתו השניה) אשת מהר"ר אהרן הלוי מירלש (כא) בן מוהרר"י קאפיל מעיר ווינא וגם דרו שמה . בתו השני מרת ניסל אשת הרב ר' זאב סלאוועס, השלישית מרת רייזיל אשת הרב מהור"ר יעקב יוסף הכהן ראש הישיבה צעיר טוריסק, הרביעית מרת רצקה אשת הרב מו"ה לצי הירש צבר"ר שלום מעלש אשר מת בימי עלומיו צעיר קראקא, החמישית מרת דאצריש אשת הר"ר שמואל בן מהר"ר יעקב בת שצע צפראג, ובת אחת נשואה להרב האלוף מוהר"ר יואל מצריסק נין ונכד להגאון הצ"ח אצו הרב האלוף מהר"ר שלמה זנמן חותן הגאון האמתי רשכצב"ג מופת זמנו מו"ה יחזקאל קאלינעלינצוויגין בעל ספר כנסת יחזקאל (כב) גם היה לו לרבינו אל"ז התוי"ט זי"ע אח הרב

(טז) תוי"ט עוקא"ס פ"ג תי"צ :
 (יז) שם צרכות פ"ג תי"א ועוד צכמה מקומות :
 (יח) צסוף ספר מעדיו"ט ועיין צס' מגילת איצה :
 (יט) תוי"ט פאה פ"ו תי"צ כלאים פרק ג' משנה א' מעשר שני פרק ה' תי"ו
 שצת פרק ז' משנה צ' שם תי"ד סוטה פ"ט תי"א מנחות פ"ז תי"ג :
 (כ) תוי"ט מקואות פ"ט תי"ג :
 (כא) עיין הקדמת המו"ל ילקוט שמעוני פפד"א תס"ט :
 (כב) זרע צרך להרב בעל אצותו צהקדמתו ומכתב יחס יאן :

הגאון מו"ה יוסף שר"י דיין וראש ישיבה בלוצ' ומת בשנת תי"ט צפראג (כג) והנה יתר ניני ונכדי אל"ז הגאון התוי"ט זי"ע הלכה למשפחתו עיין בס' תח"ש מהרב הגרדט"א ז"ל :

בבוא אל"ז הגאון התוי"ט זי"ע לקראקא בשנת ת"ד עוד היה הגאון בעל מגיני שלמה בחיים חייתו וכהן פאר צמשרת ראש הישיבה וחיו יחדיו בשלום כארבעה שנים ונמלאה הסכמת שניהם על ס' זרע צירך גם על ס' פתח עינים על זוהר הנדפס בקראקא שנת ת"ז נמלא הסכמת שניהם של המג"ש והתוי"ט והסכמת התוי"ט היא צראשונה ואח"ז המג"ש ואחריהם מו"ה מן אבד"ק ווינא (כד) ובמות הג"מ יהושע בשנת ת"ח נצחר הג"מ יוע"ל להיות ראש הישיבה במקומו ואף כי שתי המשרות האלו היו על שכמו בכל זאת הי' עני באותו שנה אם מרוב פזרונו או מאשר כי באמת עני היה זאת לא נדע :

ספריו אשר חבר הלא המה :

(א) לורת הבית או לורת בית המקדש פי' על בנין הבית ביתאקאל ושיעור כל מדותיו ותואריו וחלדיו וכו' עם כל הליורים נדפס ראשונה בסוף סי' יתקאל בל"א (פראג שס"ז), עוד כנ"ל עם צאור מדות המזבח והכבש ע"י הרי אלי' צרי לצי הירש פפד"א עד"ת . עוד כנ"ל עם תוספות ליונים וליורים להרי משה איוויער הוראגדא תקמ"ט :

(ב) תוספות יום טוב ציאור על ששה סדרי משנה נדפס פעם ראשונה צעיר פראג ש"ז ושנית בהוספות רבות מאתו קראקא ת"ד . ועוד כמה וכמה פעמים . התוי"ט מתורגם לרומית נשתמר בספרי' העירונית בהמצורג ככ"י :

(ג) מנצח קודש חוצרת צ' ליון ל"ט :
(ד) והציאו אל"ז הגאון התוי"ט זי"ע גם צהגותיו לטור אה"ע סימן קכ"ט והעיר הגרדט"א האפרתי ז"ל כי הדבר הזה שכתב שם אל"ז זי"ע צס הג"מ יהושע מקראקא שהסכים ג"כ ע"ז צענין שינוי שם אציו שפסקינן להלכה שאין אדם יכול לשנות שם אציו והג"מ יהושע צעל מג"ש הצי' הסכים יחד עם זקנינו הגאון התוי"ט זי"ע שאם החזיק ימים רבים צשינוי שם אציו יכול לשנות וזו"ז חילקו שם צין שינה לחסר עיי"ש אשר כ"ז נעלם מעיני כו"כ גאונים גדולים צתצותיהם שפללו צזה שינוי שם אציו ונעלם מהם דצרי שני האריות האלה הגאון צעל מג"ש וזקנינו הגאון התוי"ט זי"ע וכצד העיר זאת הגרדט"א הכ"ל לפני כ"ק הגאון מהרש"ק זי"ע והודה כי לו שמו עין גאוני הדור המפללים צזה את דצרי התוי"ט כ' עתה הוקל מעליהם טרחם והי' להם על מי לסמוך :

(ג) מעדני מלך ולחם חמודות הוא שם כללי לחצוריו על כל הלכות הרא"ש על הש"ס ה' חלקים ח"א כולל הלכות הרא"ש על מס' זרכות והלי קטנות ומס' חולין וזכורות ונדה ונכלל צם הלכות מקואות וכלאים ועל שוליו מלמטה פירש"י ונימוקי יוסף או פי' הר"ש וב' פירושים הנ"ל על שני נדיו ונכללו צם רוב ספרי מלצושי יום עוב השגות על הלצושים מלד האחד "מעדני מלך" הגהות ופלפול צחריפות ומלד השני "לחם חמודות" לאסוקי שמעתתא להלכה ותוס' חדשים ונקרא צשם פרטי "פרי מגדים" ח"צ ככל הנ"ל על סדר מועד צשם פרטי "נופת לופים" ח"ג ככל הנ"ל ע"ס נשים צשם פרטי "אשיות" ח"ד על כל הנ"ל ע"ס נזיקין צשם הפרטי "פלפולא חריפתא". ח"ה קילור פסקי הרא"ש על כל הש"ס לר"י צעל העורים. החלק הראשון נדפס צפראג שפ"ה. עוד כנ"ל ומשום מעשה שהיה הוצב שמו "מעדני יום עוב ודצרי חמודות" פיורדא תק"ח. עוד כנ"ל על מס' זרכות לצד פראג תפ"ה. וח"צ וח"ג עוד לא נדפסו עד כה. וחלק הרציעי (מעדני מלך פלפולא חריפתא) קלת הגהות על הרא"ש סדר נזיקין וקילור פסקי הרא"ש כו' פראג צ"א שלי"ס. הענא וע"ת.

(ד) העתקת ספר המוסר הנקרא ארחות חיים לשפת יהודית אשכנזים פראג שפ"ו.

(ה) ציאור לס' צחינת עולם (נדפס צפראג שני"ח, לעמצערג 1856):

(ו) צרית מלח דיני מליחה והדחה צל"א לנשים ונדפס כמה פעמים על דף אחד גדול, ועד אחרון נדפס ע"י ר' משה צ"ר יהודה המתגורר צעמדין עם תוס' דינים מע"ז וש"ך צסופו דיני חלצ וקאפע של גוים ודיני שצת הכל צל"א עם הקדמות צלה"ק ול"א אמסטרדאם תע"ה אלעקסנין תק"כ, עוד צהשמטת רוב הנוספוי ותוס' כמה דינים עקריים עם ל"א מרובע ווילנא תרע"ו: (ז) דרוש חדוש הלצנה צציאור הרצה מקראי קדש מאמרי חז"ל הנפלאים צענין מיעוט הירח נדפס ראשונה מתוך כ"י והועתק מספר גדול הכולל דרושים הרצה. ווילנא תרכ"ו:

(ח) דרוש לפרשת חיי שרה אשר דרש צעיר ווינא אחרי הסרת מחלת החלי רע פראג. נדפס פראג שפ"ו צראש ספר ארחות חיים להרא"ש הוצאות צעל התוי"ע:

(ט) דרכי הוראה על דרכי הוראות איסור והיתר ודרכי הוראה צדינים שיש צהם מחלוקת הפוסקים ונקרא ג"כ "כללי הוראה" כ"י פראג (שפתי

(ישינים) :

(י) הגהות על ספר גזעת המורה לר' יוסף ז"ר ילחק הלוי (פראג ש"צ)
[ר' יוסף ז"ר ילחק הלוי בעל מחבר ספר גזעת המורה הוא חי' באמצע המאה
הרביעית לחלף הששי במדינת ליעא. תוכן הספר שלשה עיונים השגות על
ההקדמות הפילוסופיים של הרמז"ם בספרו מורה נבוכים והמחבר זה בעלמו
לפראג בשנת ש"צ להדפיסו. זהותו שמה התחיל ללמד שם לגדולי ישראל
וחכמי' את חכמת הפילוסופי' והחקירה אלקית וציותר את ספר מורה ומהם
גם להגאון תוי"ע אשר עשה גם הגהות ובאורים על ס' גזעת המורה והקדמה
והגהותיו :

(יא) הגהות על ד' עורים (ווארשא תרכ"ז) .

(יב) עוז טעם פי' על סדר הצחיי עה"ת ע"פ הקבלה (עיין מגלת איצה).

(יג) כוס ישועות (עיין מגלת איצה) :

(יד) כללי הוראה (עיין דרכי הוראה) :

(טו) מגלת איצה ספור התלחה אשר מלאכהו כי הוצאה דתו רעה
אל הקיר"ה ונחנץ מלרה נקרא ג"כ בשם "כוס ישועות" הוצאה לצי"ד עם
ל"א ועם הערות ע"י הר"ר משה זלאתאווער דרעסליוע תקע"ח עוד כנ"ל
עם הערות מהנ"ל ועם ת"א נחה ע"י הר"ר יהושע העשיל מירא דרעסליוע
תקל"ג ווין תרי"א :

(טז) מלבושי יום עוז הגהות והשגות על לבושים הראשונים הנמלאים

בכ"י של רד"א מס' 609 ונדפסו בוארשא תרנ"ה-נ"ז :

(יז) מעדני יום עוז (עיין מעדני מלך ולחם חמודות) :

(יח) פרשת החדש פירוש על קידוש החודש להרמז"ם כ"י נמלא רד"א

No 1671 Q וכ"י רח"מ No 716 ועכשיו נמלא ב-Oxford, Bodleiana Library (01 716)

(יט) שאלות ותשובות (כ"י) : ש"י. תשובות אחדים ממנו נדפסו בשו"ת

הגאונים צתראי ובשו"ת למח נדק :

(כ) תורת האשם ג' חלקים, חבור גדול על ספר תורת מעאת כ"י רד"א

F N. 682 כ"י רח"מ No 842 ועכשיו נמלא באוקספורד Bodleiana

Library (OPP 72-73), בכ"י א' הג"ל יש צו קנ"ז ובאידך ר"ז דפיס :

(כא) באור הספרים של ר' דוד אופנהיים (רד"א) הי' חתום ביאור

הרב תוי"ע על פירוש הראצ"ע על התורה ועוד חיבורים :

כב) מלכד ספרים אלו, חצר התוי"ט סליחות על גזירות אוקריינא (נדפסו בקראקא) לאמרם בכל יום הכפורים לפני הפיוט "אלקים על דמיי" (עיין עמודי העמודה ח"י נד 4—5). גם כן חצר שתי סליחות על הלל היותם צפראג בשנת ש"פ (צמלחמת השלשים שנה), הראשונה מתחלת "חנוכה לעזרה". והשניה "ארכו הימים" ושתיהם יאמרו צפראג צביה"כ ציום י"ד מרחשון. וגם אי' מלא רחמים לך סיון :

כג) חיבור וגם יסד "מי שצריך" שיאמר החזן מדי שנת צשצתו צקול רס צביה"כ (כמלא צאור הספרים אשר צאוקספורד) וזה נוסחו :

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה הוא יברך השומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דבור מן ברך שאמר עד גמר התפלה ובשעת קריאת ספר התורה שבצבור אפילו בד"ת איזה דיבור כש"כ בשיחות חולין וסיפורי שמועות ויחולו עליו כל הברכות הכתובות בתורת משה רבינו ע"ה ובכל ספרי הנבואות. יראה זרע כשר וקימים ויזכה לשני שלחנות שבשני עולמים שהם העולם הזה שעליו נאמר והנה טוב והעולם הבא שהוא יום שכלו ארוך וגם טוב ונאמר אמן :

כד) תשובותיו נדפסו. א) שו"ת הצ"ח החדשות. ב) שו"ת גאוניס צתראי ג) שו"ת פני יהושע (חלק צי) להרב יהושע צן יוסף. ד) שו"ת איתן האזרחי לר' אברהם הכהן שרגל. ה) שו"ת צמח צדק לר' מנחם מנדל קראכמאל אצד"ק ניקלשבורג :

ראוי להזכיר רמז המחצר תוי"ט שצקוף המשניות :

אריב"ל עתיד הקצ"ה להנחיל לכל צדיק ולדיק ש"י עולמות. וז"ל ויש לי לומר טעם למספר זה ע"ד מדרשים ז"ל צנקצה תסוצצ צצר שישראל צזמן הזה צנקצה הירשת עישור נכסים צלצד (שהכותים) [שהנכרים] שצעים הם וירשו רק "ז" אצל לעתיד ירשו כלם ולעומת זה יאמר צכאן ג"כ מספר ש"י

שכרי כשנחלו הארץ כבשו ל"א מלכים ואם לעתיד יכבשו עשרה פעמים ל"א יכ"ו צמספר ש"י, ועתה מדוקדק אומרו להנחיל דכ"ה קשיא נחלה מה עבדתי דבשכר מיירי וזו אח"כ נחלה חבל אי מיירי בכיבוש ארצות כוי נחלה שכן היא ירושה מאבותינו ועל זו נאמר נחלה בלי מארים על שם ופרלת ימה וקדמה ודפח"ח וש"י:

העתקה שמות הצדיקים מהרנשמים בלוח בקרית קראקא בחצר מות על בהכ"נ של הגאון רמ"א זצ"ל אות באות וז"ל:

זכרון לדור אחרון הבאים להשתטח על אדמת קודש הלזה של הגאונים הקדמונים יסודי עולם השוכנים בחצר מות פה קראקא זכותם יעמוד להתפלל על קברם.

הגאון מו"ה משה לנדא סג"ל נפטר שכ"ב.
הגאון הזכרון הגדול מו"ה זלמן רינקיל שכ"ג.
הגאון החבר ר' ישראל איסריל אביו של רמ"א הוא בנה בהכ"נ חדשה ונפטר שכ"ח.

הגאון האלוף רבינו הקדוש רמ"א אשר מפיו אנו חיים נפטר (של"ב) [של"ג].
הגאון מו"ה מרדכי סבא אשר מימות מרדכי ועד מרדכי לא קם כמרדכי של"ו.
הגאון מו"ה יצחק שפירא הוא חתן של מהר"ם לובלין שמ"ב.
הגאון מו"ה אליעזר בר אלי' אשכנזי בעהמ"ח ס' מעשי ה' שמ"ו.
הגאון מורינו ורבינו מו"ה יוסף הכהן בעהמ"ח ס' שארית יוסף ובנו הגאון מוה' תנחום הכהן שנ"א.

הגאון מו"ה ישעיהו מנחם מענדיל הנקרא ר' מענדיל אביגדורס שנ"ט.
הגאון מו"ה מרדכי מרגליות הדרשן שס"ו.

הגאון מו"ה פייבוש הנקרא ר' פייבוש מקראקא שע"ח.
האשל הגדול בתורה ובחסידות מו"ה פנחס הורוויץ שע"ח.
הגאון הדרשן מו"ה נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות.
הגאון מו"ה אלי' קלמונקוס ש"פ.

הגאון הדרשן מו"ה נח איש צדיק במו' פסח.
הגאון מוהר"ר יצחק במוהר"ר נתן.
הגאון מו"ה יואל במו"ה שמואל בעהמ"ח ספר בית חדש.

הגאון מוהר"ר אבא לוי.

הגאון מו"ה יושיע בעה"מ ספר מגיני שלמה.

הגאון מוהר"ר ליב הדרשן מאוסטרה תי"ט.

הגאון הגדול רבן הגולה מוהר"ר יו"ט ליפמאן סג"ל בעה"מ תוי"ט נפטר
יום ד' וא"ו אלול תי"ד.

הגאון הגדול רבן של חכמי דורו מו"ה אברהם יהושע העשיל הנקרא רבי י'
העשיל תכ"ז.

ארי שבחבור אלוף בתורה היא רבן של כל בני הגולה הגאון מוהר"ר
ארון ליב תל"א.

גאונינו מופת דורינו הגאון הגדול מו"ה יצחק זלה"ה תמ"ב.

מאור עינינו המקובל האשל הגדול שידע רזין עילאין מוהר"ר אלי' צורף
שידע לצרף אותיות התורה ת"ס.

גאונינו מופת דורינו רשכב"ה הגאון מו"ה יצחק סג"ל לנדא תקכ"ח.

הרב הגאון הגדול מו"ה ארי' ליב מטארני אב"ד דקראקא תקל"ו.

הרב הגאון הגדול מה"ו יצחק הלוי מלבוב אב"ד דקראקא נפטר תקנ"ט.

הרב הגדול מוהר"ר אליקום גטציל דק"ק ראקאב תקי"ח.

הרב הגדול מו"ה יוסף דק"ק פיליטש תק"ס.

הרב הגדול מו"ה נחום אב"ד דק"ק וואלברום תק"נ.

הגאון הגדול מו"ה צבי דוד הלוי אב"ד דקראקא.

הוצאת והכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ד